

OLIGARKERNA – VINNARNA I SLAGET OM VÄLFÄRDEN

RAPPORT 4 2014

STEN SVENSSON

Tankesmedjan Tiden
www.tankesmedjantiden.se
© Tankesmedjan Tiden
Layout: Johan Resele/Global Reporting
Tryck: Linderoths Tryckeri AB, Vingåker 2014
ISBN: 978-91-980114-1-8

OLIGARKERNA – VINNARNA I SLAGET OM VÄLFÄRDEN

Innehållsförteckning

De svenska oligarkerna	5
Bakgrund	6
Vilka är oligarker?	9
Det privata välfärdsindustriella komplexet	11
Oligarker som skapat förutsättningar för privatiseringarna	12
Bert Levin och Thomas Berglund - M-gruppen, Pyslingen, Capio och Polaris Private Equity	12
Peje Emilsson – Företagen Magnora, Kunskapsskolan och Silver Life	13
Anders Hultin – Kunskapsskolan, JB-koncernen och Fria Läroverken	14
Odd Eiken - Kunskapsskolan	15
Personer som genom sin position som politiker blivit vinnare på privatiseringen av välfärden	16
Bijan Fahimi - Hälsans Förskola	16
Henrik och Ann Landerholm – Europaskolan i Strängnäs	16
Ingela Garner Sundström – Rydbo Friskola	17
Ole Sahlsten – Baggium	18
Jan Emanuel Johansson - Frösunda	18
Stefan Klävus – Videdals privatskolor	18
Personer som skapat sig stora förmögenheter på privatiseringarna	20
Gustaf Douglas – Partena Care och Attendo Care	20
Henrik Borelius – Attendo Care	20
Peter Weiderman – Carema/Vardaga med flera företag	21
Rune Tedfors - John Bauerkoncernen	21
Stig Johansson – Vittra	22
Sven-Åke Lewin – Bure, Vittra, IT-gymnasiet, Framtidsgymnasiet, Fenestra, Rytmus och Didaktus	22
Patrik Tigerschiöld - Bure, Vittra och Academedia	23
Per Bätelson – Capio	23
Björn Savén – Partena Care	24
Övriga nyckelpersoner i privatiseringen av välfärden	25
Hans Bergström - Dagens Nyheter	25
Kristina Axén Olin – Carema/Vardaga	26
Mikaela Valtersson – Kunskapsskolan	26
Stefan Stern – Silver Life	26
Widar Andersson – Folkbladet och Academedia	27
Thomas Bodström – Pyslingen	27
Ulf Adelsohn - Frösunda	27
Avknoppningar i Stockholms läns landsting	28
Avknoppningar i Stockholms kommun	31
Avknoppningar i Täby kommun	33
Avknoppningar i Upplands Väsby kommun	34
Källförteckning	35

De svenska oligarkerna

Under 90-talets första år skapade den borgerliga regeringen, under ledning av Carl Bildt, det system som möjliggjorde en privatisering av de svenska välfärdsområdena vård, skola och omsorg. Det uttalade syftet var att öka kvaliteten, utveckla verksamheterna och sänka kostnaderna.

Men de målen har inte nåtts utan resultaten har snarare blivit de omvända. På senare år har larmrapporterna kommit tätt om vatten och knäckebröd till frukost i förskolan, sjunkande resultat i skolan och om stora brister i vården.

Ett annat syfte var att öppna de offentliga verksamheterna för den privata företagsamheten. Den borgerliga regeringen sa att man ville gynna de ideella krafterna, personal- och föräldrakooperativ samt stiftelser. Men det var de stora företagen, koncernerna och riskkapitalbolagen som tog över.

När företagen släpptes in i välfärden öppnade det för privatpersoner att berika sig. De som arbetade på de rätta ställena, de som kände de rätta personerna och de som fick den rätta informationen, gavs extremt goda förutsättningar att berika sig själva. På bara några få år kunde privatpersoner bygga upp stora företagskoncerner och egna förmögenheter. Det har dessutom ibland skett genom att undanhålla så mycket som möjligt från beskattning. Ett svenskt oligarksystem har växt fram.

Privatiseringen har även fört med sig att maktbalansen har förändrats i det svenska samhället och demokratin har försvagats. Makt har flyttats från demokratiskt valda församlingar till privatpersoner och till storföretag.

Stockholmsregionen har varit motor i privatiseringsprocessen i Sverige. I de borgerliga partierna, i de privatiserade företagen och i näringslivets organisationer finns ett tätt nätverk av personer som känner varandra och som tillsammans varit drivande i bygget av det svenska oligarksystemet. Dessa personsamband är inga tillfälligheter eller utslag av slumpens skördar. Det vi ser i den här rapporten är ett systematiskt mönster som pekar mot att Sverige fått ett nytt slags välfärdsindustriellt komplex.

Sten Svensson

Bakgrund

Under 80-talet började de politiska diskussionerna om att lägga ut delar av välfärdstjänsterna vård, skola och omsorg på privata utförare. Fram till dess hade partierna varit överens om att utförandet av dessa verksamheter innehöll politiska dimensioner och olika myndighetsuppgifter, som gjorde det olämpligt att lägga ut dem till privata företag. En privatisering skulle till exempel riskera att likvärdigheten inte skulle kunna upprätthållas.

Under 80-talet drev främst Moderaterna och Folkpartiet på att förskolan skulle kunna läggas ut till vinstdrivna företag. Men den socialdemokratiska regeringen var emot och beslöt om den så kallade ”Lex Pysslingen”, den lag som förbjöd statsbidrag till förskolor som drevs i aktiebolagsform med vinstsyfte. Lagen antogs av riksdagen 1984.

Även valfriheten seglade upp som en stor fråga under 80-talet. Det var Moderaterna som drev även den frågan och de såg valfriheten som en grundläggande rättighet. Det är föräldrarna och inte staten som ska ha bestämmanderätten när det gäller val av förskola och skola, ansåg de. Under 80-talet fick dessutom hela den offentliga sektorn hård kritik för att den var byråkratisk och för att den inte var lyhörd för medborgarnas önskemål. De nyliberala idéerna om avreglering, fritt val och olika privatiseringar, fick ett brett partipolitiskt genomslag bland främst de borgerliga partierna.

År 1986 startades det första privatägda och vinstdrivna förskoleföretaget Pysslingen i Nacka. Det var Svenska Arbetsgivarföreningen som tog initiativet genom M-gruppen och det var två folkpartister som startade företaget. Pysslingen kom att bli en dörröppnare för privata företag inom vård, skola och omsorg.

Under 90-talet kom det stora systemskiftet för välfärdstjänsterna. Den nya borgerliga regeringen som tillträdde 1991 under ledning av Carl Bildt, började med en snabb privatisering av välfärden. Den folkpartistiske socialministern Bengt Westerberg avskaffade ”Lex Pysslingen” och tog beslutet som öppnade för privata förskoleföretag. De moderata skol- och utbildningsministrarna Beatrice Ask och Per Unckel tog de beslut som krävdes för att inrätta systemet med de fristående skolorna, det fria valet av skola, systemet med skolpeng och att aktiebolag fick driva skolor. Den borgerliga regeringen såg valfriheten som ett verktyg för att kunna öppna den offentliga sektorn för de privata företagen.

En annan angelägen uppgift för den borgerliga regeringen var att avskaffa löntagarfonderna. Pengarna som fanns i fonderna fördelades på ett antal stiftelser med olika inriktning och dessutom startades två företag, Atle och Bure, med uppgiften att stötta mindre företag med kapital. Bure kom snart att inrikta sig på att köpa upp och privatisera en lång rad offentliga verksamheter. Genom den strategin kom Bure att spela en nyckelroll i privatiseringen av välfärden. De stora kapitaltillgångarna i Bure har finansierat och skapat stora koncerner som till exempel Academedia och Capio.

Även privatiseringen av vården och omsorgen tog ordentlig fart under 90-talet. I många kommuner lades till exempel äldreomsorg ut på entreprenad. Privatiseringarna skedde främst i borgerligt ledda kommuner och landsting. Det fördes samtidigt en hård politisk diskussion om att privatisera några av de stora akutsjukhusen. I Stockholm beslöt det borgerligt ledda landstinget att privatisera Sankt Görans akutsjukhus. I början av 2000-talet beslöt därför den socialdemokratiska regeringen om en stopplag mot utförsäljning av dessa sjukhus.

Efter att den borgerliga alliansen vunnit valet 2006 tog privatiseringarna ny fart. Stopplagen mot utförsäljning av de stora akutsjukhusen avskaffades 2007 och obligatoriskt kundval med fri etableringsrätt i primärvården beslutades 2008. I äldrevården har numera över hälften av kommunerna infört kundval. Dessa beslut har Kristdemokraternas Göran Hägglund och Maria Larsson huvudansvaret för.

Genom dessa politiska beslut har det växt fram en stor privat välfärdssektor som omsätter miljarder kronor varje år. Inför besluten talade de borgerliga politikerna om att det skulle bli fler utförare och att fler ideella huvudmän som stiftelser och personalkooperativ skulle få en chans. Men de som har tagit över stora delar av välfärdsmarknaden är aktiebolagen, de stora koncernerna och de internationella riskkapitalbolagen.

Under 2012 drevs nästan hälften av den privata välfärden av aktiebolag och de tio största koncernerna kontrollerade 36 procent av marknaden. Under 2012 gick 104 miljarder kronor av skattemedlen till privata vård- och skolföretag och de tio största välfärdsbolagen hade vinster på 9,5 miljarder kronor tillsammans under åren 2008 till och med 2012.¹

Vinsterna skapas till stor del genom lägre personaltäthet. Om skolaktiebolagen till exempel, skulle ha samma lärartäthet som de kommunala skolorna, skulle det behövas ytterligare drygt 2000 lärare i grund- och gymnasieskolan. Genom den lägre lärartätheten slipper skolbolagen denna kostnad på cirka 1 miljard kronor per år och pengarna kan istället gå till vinst.

När Skatteverket granskade de stora koncerner som verkade i välfärdssektorn 2012, var det få som betalade skatt.

”Av dessa koncerner betalar ett fåtal bolagsskatt av någon betydelse, trots att flera av verksamheterna genererar goda vinster.”²

Av 23 granskade koncerner betalade 17 ingen eller nästan ingen bolagsskatt i Sverige. De övriga sex koncernerna betalade mellan 4 miljoner och 15 miljoner kronor i bolagsskatt. Arton av koncernerna hade köpts av riskkapitalbolag med kopplingar till skatteparadis som Jersey, Guernsey och Luxemburg. Tre ägdes av ett svenskt investmentföretag, som kan utnyttja liknande skatteupplägg som riskkapitalbolagen.

”Verksamheterna inom välfärdssektorn har normalt låg risk och goda kassaflöden samtidigt som det är en ny expansiv bransch med hög förändringstakt och täta ägarbyten. Detta kan passa riskkapitalbolagens affärsidéer. Lånestrukturerna med ränteavdrag är också ett utmärkt instrument för att se till att vinsterna inte blir beskattade. Riskkapitalbolagen har en fördel av att kunna göra ränteupplägg som andra intressenter har svårare att genomföra.”³

När de offentliga välfärdsföretagen privatiserades skedde det ibland i strid med gällande lagstiftning. I flera domar i förvaltningsrätterna konstaterades att det sätt som privatiseringen genomfördes på i flera fall bröt mot kommunallagen, lagen om offentlig upphandling, skollagen och EU-lagstiftningen. När de borgerliga politikerna handplockade dem som skulle överta företagen, gynnade de enskilda på bekostnad av det allmänna och struntade i att gå ut och begära in anbud. Verksamheterna såldes också medvetet till priser som låg långt under marknadspriserna.

Men när det gjordes polisanmälningar mot de personer som fattat besluten, lades utredningarna ner med motiveringen att det inte gick att styrka brottsligt uppsåt. Det blev heller inga följder för de kommuner som blev fällda för lagbrott i de olika domstolarna.

Även om många av dessa privatiseringar har genomförts på ett olagligt sätt har det tydligen inte varit brottsligt och ingen har ställts till ansvar. Ingen har heller tvingats att lämna tillbaka, eller betala fullt pris för den verksamhet de fått till vrakpris. I några fall har frivilliga överenskommelser gjorts, där köparen i efterhand har betalat mer för verksamheten.

Vilka är motiven bakom privatiseringarna? De borgerliga partierna menade att den konkurrens som skulle uppstå när välfärdstjänsterna privatiserades skulle skapa en större mångfald, utveckla verksamheterna samt ge högre kvalitet och effektivare resursanvändning. De såg också valfriheten i sig som ett mervärde. Men de hade inga utredningar, ingen försöksverksamhet och ingen forskning som stödde dessa förväntade effekter.

De borgerliga förhoppningarna har inte heller infriats. I en rapport från Studieförbundet

Näringsliv och Samhälle (SNS) 2011, ”Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd?”, som gjordes under ledning av Laura Hartman, summeras effekterna.

”Utifrån befintlig forskning går det inte att hitta belägg för att reformeringen av offentlig sektor medfört de stora kvalitets- och effektivitetsvinster som man hoppades på.”⁴

Utvecklingen för flera av de privatiserade välfärdsverksamheterna, skolan till exempel, har istället gått åt fel håll, kvaliteten har sjunkit och kostnaderna har ökat.

Ett annat motiv för den borgerliga privatiseringen var att man ville öppna den stora välfärdssektorn för den privata företagsamheten. Företagens och företagarnas intressen förklarar också den stora brådska som till exempel privatiseringarna inom skolan genomfördes på. Det gällde att snabbt etablera en ny skolmarknad för företagen att verka i, så att den inte gick att återställa vid ett eventuellt regeringsskifte. Därför blev regelverket extremt gynnsamt med nästan total frihet från skollagen och mycket generösa statsbidrag.

Initiativet till att privatisera välfärdssektorn kom från dåvarande Svenska Arbetsgivarföreningen, SAF. De startade M-gruppen i början av 80-talet med syftet att finna vägar för att öppna de offentliga verksamheterna för privata företag. Ett arbete som sedan övertogs av SAF:s efterträdare, Svensk Näringsliv. Till en början var de mycket framgångsrika, men på senare år har skandaler och krisrapporter avlöst varandra. Misskötta företag, konkurser och skatteflykt har sänkt det svenska folkets förtroende för vinstdrivna välfärdsföretag. SOM-institutet vid Göteborgs Universitet har visat att allmänhetens kritik mot privatiseringar har ökat och att det är en klar majoritet som säger nej till vinstutdelning inom skattefinansierad vård, skola och omsorg.

Det förändrade opinionsläget har skapat en viss nervositet hos företrädarna för Svensk Näringsliv. I en Lördagsintervju i Sveriges Radio den 24 november 2012 gick dåvarande ordföranden, Urban Bäckström, till mycket hårt angrepp mot Socialdemokraterna. Anledningen var att Socialdemokraterna då hade presenterat ett mycket modest kongressförslag om att skärpa regelverket för privata företag inom välfärdssektorn. Urban Bäckström kallade förslaget för det allvarligaste hotet mot det fria näringslivet på decennier och likställde det med löntagarfonderna och efterkrigstidens planhushållningsdebatt.

Ytterligare en aspekt på privatiseringarna av de offentliga verksamheterna är att risken för korruption ökar. Borgerliga politiker har gett chefer och andra personer ekonomiska förmåner som möjligen skulle kunna rymmas inom begreppet korruption. I dessa verksamheter finns ingen insyn och ingen kontroll från det offentliga utan allt sker mellan de berörda personerna. Den internationella antikorrupsionsorganisationen, Transparency International, har kritiserat Sverige och pekat på de ökade riskerna för korruption i offentlig sektor.

Det har förts en debatt om att beslutsfattarna var aningslösa när man införde systemen där det blev tillåtet för aktiebolag att driva förskolor och skolor. Man tänkte sig att gynna de små pedagogiska alternativen som var drivna av personalkooperativ, ideella organisationer och stiftelser. Att stora skolkoncerner snabbt skulle växa fram och dominera marknaden, det gick inte att förutse, menar dessa debattörer. Under hösten 2013 bad till exempel Miljöpartiets skol-företrädare om ursäkt för att de hade varit med om att driva fram regler som skulle göra det lättare att starta och driva friskolor. De hade varit naiva, skrev de.

Men de som skapade det privata marknadsdrivna skolsystemet till exempel, visste mycket väl vad de gjorde. Den snabba processen, utan utredningar och utan konsekvensbeskrivningar, de förmånliga statsbidragen, undantagen från i stort sett hela skollagen och att de inte var tydliga med att informera om alla delarna av förslagen, allt talar för att de var medvetna om vad de gjorde. De ville snabbt skapa en privat skolsektor där företag kunde driva verksamheten och tjäna pengar. Motståndarna skulle överrumplas och ställas inför fullbordat faktum och så blev det. Möjligen blev konstruktörerna överraskade över hastigheten i systemskiftet, det gick fortare än vad de tänkt sig för de stora koncernerna att ta över. Skaparna av systemet förutsåg inte heller att riskkapitalbolag skulle ta över de stora koncernerna.

Vilka är oligarker?

Hela Wikipedia definierar oligarki som ett politiskt begrepp som syftar på fåmannavälde. Ett system där ett fåtal personer styr genom att ha tillgång till kapital eller ärvda titlar.

På senare år har begreppet oftast använts om ett antal ryska storkapitalister som gjorde sig förmögenheter efter att Sovjetunionen föll samman. Ett antal personer kunde utnyttja det politiska vakuum som uppstod till att komma över tidigare statliga och offentliga företag, ofta till en bråkdel av företagets verkliga värde. Det skedde dels genom olika politiska beslut i de nya beslutande församlingarna och dels förekom det regelrätta olagligheter. Med ett sammanfattande namn brukar de personer som kom över företag och som berikade sig när Sovjetunionen föll samman för oligarker.

I Sverige kan vi se samma företeelse från och med 90-talet när den borgerliga regeringen under ledning av Carl Bildt beslöt att privatisera stora delar av välfärdssektorn inom vård, skola och omsorg. En privatisering som skett genom politiska beslut hos staten, landstingen och kommunerna.

Personer som varit med om att arbeta fram och fatta privatiseringsbesluten, har sedan kunnat berika sig själva genom att starta privata välfärdsföretag. Det är också många personer som tack vare dessa politiska beslut fått köpa och överta offentliga verksamheter med ensamrätt. Många av dessa verksamheter övertogs till priser långt under det värde det skulle haft om det varit ett normalt företag. I andra fall har regelverket varit extremt gynnsamt och kostnaderna för att starta företagen varit minimala. Förfarandet har ofta skett snabbt, utan ordentliga utredningar. Den politiska oppositionen har i många fall överrumplats och ställts inför fullbordat faktum och det har inte gått att stoppa besluten. I en rad fall har privatiseringarna dessutom skett på ett olagligt sätt. Flera av de så kallade avknoppningarna av kommunal verksamhet i Stockholmsområdet bröt mot flera lagar.

Personerna som deltagit i privatiseringen av den svenska välfärdssektorn kan delas upp i några olika grupper.

En grupp är de politiker som fattat beslut om privatiseringar som gjort det möjligt att bilda företagen. De är inte oligarker i egentlig mening men de är ansvariga för att ha skapat de svenska oligarkerna.

På central nivå är det i först hand de personer som ingick i den borgerliga regeringen 1991-1994 som leddes av Carl Bildt. Där var Beatrice Ask, Per Unckel och Bengt Westerberg ledande i privatiseringen av förskolor, skolor, vård och omsorg. I den borgerliga regeringen som tillträdde 2006 är det främst Göran Hägglund och Maria Larsson som ansvarat för privatiseringen av sjukvård och omsorg. Naturligtvis har även Centerpartiet ett ansvar då det ingått i de regeringar som beslutat om privatiseringarna. Även Miljöpartiet har stött de privatiseringsförslag som gällt skolan när de har lagts fram i riksdagen. Förutom dessa politiker och partier på riksnivå finns det dessutom en lång rad politiker på kommun- och landstingsnivå som fattat beslut som skapat svenska oligarker.

En andra grupp är de personer som själva varit med i den politiska processen och som arbetat fram/eller deltagit i besluten, och som sedan engagerat sig i de privatiserade företagen som ägare eller i den högsta ledningen. Det vill säga personer som varit verksamma som politiker eller tjänstemän i de organisationer där besluten har fattats och som sedan själva startat företag och byggt upp förmögenheter tack vare dessa beslut.

En tredje grupp är de som varit verksamma i den offentliga välfärden som politiker, chefer eller som arbetat på annat sätt i de statliga eller kommunala förvaltningarna, och som sedan fått särskilda personliga erbjudanden om att överta verksamheterna. Genom sin position i den kommunala administrationen eller genom goda personkontakter med de beslutande politikererna har dessa personer fått unika personliga fördelar, ibland i strid med lagen.

En fjärde grupp är de som sett de extremt goda möjligheter som öppnade sig vid avregleringarna och som startat företag där de kunna tjäna mycket pengar. De har själva inte deltagit i de politiska besluten men de har varit på rätt plats vid rätt tillfälle för att kunna dra nytta av de politiska besluten.

Ett systematiskt mönster

Ett utmärkande drag för privatiseringen av den svenska välfärden är att den till stor del skett inom en begränsad personkrets. De personer som verkade i Moderaternas och Folkpartiets centrala ledningar och i dess ungdomsförbund från 80-talets början och framåt, är de som utrett och fattat besluten om privatiseringarna. I många fall har personer i dessa kretsar, deras vänner eller olika chefer, startat och drivit de olika välfärdsföretagen. Samma företeelse kan man se i landsting och kommuner där de borgerliga haft makten.

Flera av dessa personer har också haft ett nära samarbete med Svenska Arbetsgivarföreningen, Svenskt Näringsliv och några av storföretagen inom välfärdssektorn. De har haft samma agenda, att öppna den offentliga verksamheten för privata företag.

Dessa personsamband är inga tillfälligheter eller utslag av slumpens skördar, det vi kan konstatera i den här studien är det är ett systematiskt mönster. Samma personer återfinns på nyckelposter i Svenska Arbetsgivarföreningens företag M-gruppen, Folkpartiet, Pysslingen, Moderaterna, Bure, Kunskapsskolan, JB-koncernen, Academedia, Partena och Attendo. De arbetar på och anlitar ofta samma PR-företag, Kreab och det är de borgerliga politikerna i landsting och kommuner som genomför privatiseringarna. Stockholmsregionen har varit motor i privatiseringsprocessen i Sverige och där finns ett tätt nätverk av personer som känner varandra.

Genom privatiseringen av välfärden har det skapats en ny grupp förmögna företagare och makthavare i Sverige. En grupp personer som genom mycket täta band till de politiska "uppdragsgivarna" har fått en unik maktposition i samhället. En lång rad beslut har flyttats från demokratiskt valda församlingar till enskilda och till storföretagen. Beslut som möjliggjort att stora förmögenheter byggts i de privatiserade verksamheterna. Ett privat "välfärdsindustriellt komplex" har skapats.

Det är många som varit med och tjänat pengar på privatiseringen av den offentliga välfärden. I denna skrift finns ett litet urval av dessa personer. Det är i första hand centralt placerade nyckelpersoner och personer där det finns tydliga samband mellan dem som fattade besluten om att öppna den offentliga sektorn för privata företag, och de personer som sedan berikat sig på verksamheterna. Även några av de kommuner och de politiker som varit mest aktiva i privatiseringen beskrivs.

Det system som skapat de svenska oligarkerna har även skapat ett stort antal företag. Partena, Carema, Capiro, Kunskapsskolan, Academedia och Praktikertjänst är några av de största och mest kända. Det är företag som växt extremt snabbt eftersom vinstmöjligheterna varit mycket goda. De privata välfärdsbranscherna har dessutom förändrats mycket snabbt genom att företagen köpts upp och bildat koncerner som i sin tur köpts upp av utländska och svenska riskkapitalbolag. Det är i de internationella riskkapitalbolagen som de kanske största oligarkerna finns, men denna skrift skildrar enbart det svenska oligarksystemet.

Det privata välfärdsindustriella komplexet

Personbindningar mellan politiker, organisationer och företag. De uppräknade namnen i varje ruta arbetar eller har arbetat i respektive företag eller organisation. De kan också vara delägare eller har varit delägare. De kan också sitta i rådgivande organ till företagen.

<p>SAF</p>	<p>Regeringen Bildt Carl Bildt m Bengt Westerberg fp Beatrice Ask m Per Unckel m Tjänstemän Anders Hultin m Odd Eiken m</p>	<p>Peje Emilssons bolag Kreab, Magnora, Kunskapsskolan och Silver Life Carl Bildt m Per Unckel m Anders Hultin m Odd Eiken m Henrik Borelius mp Mikaela Valtersson mp Stefan Stern s Thomas Idergard m</p>
<p>M-gruppen Skapat av SAF med syftet att öppna offentliga sektorn för privatisering. Bert Levin fp Thomas Berglund fp Peter Örn fp Lars Leijonborg fp Lotta Edholm fp</p>	<p>Investmentbolaget Bure Skapades av regeringen Bildt för löntagarfondspengar. Har köpt upp en lång rad välfärdsföretag och har medverkat i tillkomsten av flera stora koncerner bland annat Academedia och Capio</p>	<p>Partena Care/Attendo Care Gustaf Douglas medlem av Moderaternas partistyreelse. Henrik Borelius</p>
<p>Pyslingen AB Bert Levin fp Thomas Berglund fp</p>	<p>Regeringen Reinfeldt Göran Hägglund kd Maria Larsson kd</p>	<p>Carema/Vardaga Kristina Axén Olin m</p>
<p>Nacka kommun Första Pyslingen Erik Langby m</p>	<p>Regeringens Välfärdsutvecklingsråd Henrik Borelius</p>	<p>Academedia Med i rådgivande organ. Maria Abrahamsson m Widar Andersson s Annika Nordgren mp</p>
<p>Stockholms läns landsting Knoppat av flera vårdcentraler</p> <p>Chris Heister m Filippa Reinfeldt m Maria Wallhager fp Birgitta Rydberg fp Christer Wennerholm m Torbjörn Rosdahl m Joakim Lundquist m</p>		<p>Stockholm Stad Knoppat av förskolor och äldreomsorg.</p> <p>Kristina Axén Olin m Lotta Edholm fp Eva Samuelsson kd Henry Sténson m</p>
<p>Täby Privatiserat många verksamheter och knoppat av Tibbleskolan Leif Gripestam m Filippa Reinfeldt m</p>		<p>Dagens Nyheter och Internationella Engelska skolan Hans Bergström fp</p>

Oligarker som skapat förutsättningar för privatiseringarna

Personer som har varit drivande i den process som möjliggjort besluten om privatiseringen av välfärden. Därefter har de engagerat sig i de privata välfärdsföretagen som ägare eller i den högsta ledningen.

Bert Levin och Thomas Berglund – M-gruppen, Pysslingen, Capio och Polaris Private Equity
Initiativet till Pysslingen togs av Svenska Arbetsgivarförbundet genom sitt företag M-gruppen. Det var två folktopptjänstemän, Bert Levin och Thomas Berglund, som kom med idén och som startade Pysslingen. Nackas moderata kommunalråd Erik Langby gav Pysslingen en kommun att starta i och Bengt Westerberg öppnade för privata vinstdrivna förskolebolag i stor skala.

Under 1980 bildade Svenska Arbetsgivarförbundet, SAF, företaget Managementgruppen (M-gruppen). Uppgiften var dels att utbilda företagsledare och dels att verka för en förnyelse av arbetslivet. Att öppna den offentliga sektorn för privata företag var en huvuduppgift. Efter det borgerliga valnederlaget 1982 rekryterades folktopptjänsterna Bert Levin och Thomas Berglund till M-gruppen. Bert Levin hade varit statssekreterare under den borgerliga regeringen och Tomas Berglund hade varit talskrivare åt den folktoppartistiska partiledaren och ministern Ola Ullsten.

Under 80-talet rekryterade SAF medvetet toptjänstemän och påläggskalvar från Folkpartiets regerings- och riksdagskansli samt från ungdomsförbundet till M-gruppen. Peter Örn, Lars Leijonborg och Lotta Edholm, alla arbetade för M-gruppen med att försöka finna vägar för hur den offentliga sektorns verksamheter skulle kunna öppnas för privata företagare.

Det var också den uppgiften som Bert Levin och Thomas Berglund hade. De funderade först på tjänster som sophämtning och städning men de kom snart in på andra verksamheter.

”Men varför inte välja något som ligger människorna närmare? Tankarna gick snabbt mot barnomsorg, då Thomas satt i Vaxholms socialnämnd och Bert hade egna barn på daghem.”⁵

Det var en idé som uppdragsgivarna i SAF gillade och de gav klartecken till att starta. För att få den nödvändiga kompetensen knöt de två välkända auktoriteter inom förskolan till sig som

rådgivare, Ulla-Britta Bruun och Vanja Karlsson. Det var personer med högt anseende i förskolekretsar och de gav legitimitet åt projektet.

Levin och Berglund fick också företaget Electrolux att ställa upp med det nödvändiga kapitalet som behövdes för att starta Pysslingen. Electrolux köpte 90 procent av aktierna och Levin och Berglund delade på de resterande tio procenten.

De två första Pysslingförskolorna startades i Nacka under 1986. Där var moderaten Erik Langby kommunalråd och han var mycket positiv till Levins och Berglunds planer på att privatisera förskolan. Langby kom även på en metod för att kringgå ”Lex Pysslingen”, den stopplag för privata vinstdrivna förskolor som socialdemokraterna stiftat. Metoden var att Nacka kommun slöt ett entreprenadavtal med Pysslingen där kommunen stod för personalen och Pysslingen tillsatte chefen. På så sätt kunde man behålla de statsbidrag som Lex Pysslingen stoppat om de startat en rent privat förskola.

Men det visade sig snart att kylskåpstillverkaren Electrolux var en belastning för M-gruppens förskoleverksamhet. Kritiken mot att ett storföretag startade förskolor blev omfattande och Electrolux hoppade av. Nya ägare blev då Thomas Berglund, Bert Levin, Stig Thörn, Vanja Karlsson, Paul Bergenby och Eva Husbom. Stig Thörn var rektor på förskoleseminariet i Södertälje där både Ulla-Britta Bruun och Vanja Karlsson hade arbetat och Paul Bergenby och Eva Husbom var förskolechefer på de två Pysslingeförskolorna.

Efter den borgerliga valförlusten 1982 finansierade SAF ytterligare en tankesmedja som skulle driva det privata näringslivets frågor, MAS, Marknadsekonomiskt alternativ för Sverige. Till MAS knöts en rad personer som blivit arbetslösa efter valet. Folkpartisten Bengt Westerberg tillsattes som chef och Carl Bildt blev en av de anställda. Men Bengt Westerberg hann bara skriva en rapport åt MAS innan han slutade och valdes till ny partiledare för Folkpartiet 1983. Den rapporten handlade om radikala nedskärningar och privatiseringar av den offentliga sektorn samt ökade avgiftsfinansieringar.

Som partiledare arbetade Bengt Westerberg under 80-talet bland annat med att bedriva opinionsarbete i syfte att bryta upp de offentliga monopolerna och han framhöll Pysslingen och Cityakuten som föredömen.

”Den 15 september 1991 inträffar det som alla Pysslingengagera-

de drömt om i så många år. Sverige får en borgerlig regering, som genast deklarerar att det redan till hösten ska läggas ett förslag som gör det möjligt för kommuner att sluta avtal om daghemsentreprenad med företag som Pysslingen.”⁶

Den nya regeringen som leddes av Carl Bildt och där Bengt Westerberg var ansvarig för förskolan, skapade helt nya förutsättningar för Pysslingen att växa. Under 1992 avskaffas Lex Pysslingen och att det blir tillåtet med privata vinstdrivna förskolor. Förutsättningen var att de privata företagen fanns med i kommunens barnomsorgsplan, att personalen hade nödvändig utbildning och att de inte tog ut oskäligen taxor.

Det beslutet hade Pysslingen väntat på och de inledde ett samarbete med vårdföretaget Praktikertjänst som gick in med nödvändigt kapital och som utsåg den nya verkställande direktören. Det var början på en snabb expansion och 1994 hade företaget 24 förskolor i Stockholmstrakten. Under 1996 gick Praktikertjänst in som majoritetsägare i Pysslingen, övriga ägare var Johan Göterfelt, Bert Levin, Vanja Karlsson och Eva Husbom.

Pysslingens expansion fortsatte och de startar sin första grundskola 1997. Under 2005 köptes bolaget av det danska riskkapitalbolaget Polaris Private Equity. År 2011 köptes Pysslingen upp igen denna gång av det svenska riskkapitalbolaget EQT. Därmed ingick Pysslingen i utbildningskoncernen Academedia. I dag har företaget verksamhet i cirka 30 kommuner och de har mer än 11 000 barn och elever i sina verksamheter.

Folkpartisterna Bert Levin, Thomas Berglund och Bengt Westerberg spelade huvudrollen när förskolan öppnades för privata vinstdrivna företag. Bert Levin och Thomas Berglund skapade Pysslingen, det företag som kom att utgöra det första privata företaget inom de ”mjuka” verksamheterna barnomsorg och utbildning. Pysslingen hade bra kvalitet med utbildade förskollärare och de lyckades driva verksamheten till något lägre kostnader än de kommunala. När det samtidigt var stor brist på kommunala förskoleplatser kom det till en början hårda motståndet av sig. Pysslingen blev en dörröppnare för privata företag inom välfärdsområdet, som sedan fick efterföljare inom skolan och i andra kommunala verksamheter.

När sedan Bengt Westerberg som ansvarig minister öppnade dörren på vid gavel för de privata förskolorna gick storföretagen in på bred front. Det som Pysslingen var mycket mån om i början, att visa upp god kvalitet, har sedan inte följts upp av alla företag som driver privata förskolor. Genom åren har många larmrapporter kommit om bristande kvalitet, senast var det Hälssans förskola där barnen fick knäckebröd och vatten till frukost när ägarna försökte hålla nere kostnaderna för att få pengar till att expandera.

Nyckelpersoner i Pysslingen

Bert Levin

Bert Levin var ordförande i Sveriges Liberala Studentförbund i början av 60-talet och vice ordförande för Folkpartiets ungdomsförbund. Han var även statssekreterare under folkpartiregeringen som leddes av Ola Ullsten. Efter sin period som folkpartipolitiker har Bert Levin arbetat för att privatisera den offentliga sektorn och han är en av skaparna av Pysslingen, som han sedan blev delägare i.

Thomas Berglund

Folkpartisten Thomas Berglund har bland annat en bakgrund som talskrivare åt folkpartiledaren Ola Ullsten. Han var med och startade Pysslingen och blev från början en av delägarna. Därefter gick han över till Securitas som han arbetade för först som ekonomichef, sedan som vice vd och vd.

Säkerhetstjänsterna var en av de tjänster som de offentliga verksamheterna kom att behöva i ökad utsträckning och Thomas Berglund såg affärsmöjligheterna när han arbetade på M-gruppen med uppgiften att öppna den offentliga sektorn för privata företag.

Från 2007 arbetade han på vårdföretaget Capio där han senare blev koncernchef. När det danska riskkapitalbolaget Polaris köpte Pysslingen engagerade de Thomas Berglund som ordförande i styrelsen.

Johan Göterfelt

Blev delägare och vd för Pysslingen i början av 90-talet och har arbetat för företaget sedan dess. Numera är Johan Göterfelt en av cheferna i Academedia, som i dag äger Pysslingen, och ansvarar för affärsutveckling inom för- och grundskola.

Eva Husbom

Eva Husbom började som chef för en av de två första Pysslingenförskolorna i Nacka 1986. Hon blev delägare och styrelseledamot i början av 90-talet och blev så småningom vice vd. I dag arbetar Eva Husbom som affärsutvecklare i Academedia.

Källor:⁷

Peje Emilsson – Företagen Magnora, Kunskapsskolan och Silver Life

Peje Emilsson var med i de innersta moderata kretsarna och en av idégivarna när planerna för skolans privatisering drogs upp. När marknaden var etablerad startade han Kunskapsskolan. Till sin hjälp hade han en lång rad av de toppolitiker och de tjänstemän som varit med och tagit besluten som privatiserat välfärden, Carl Bildt, Per Unckel, Anders Hultin och Odd Eiken. Alla har arbetat eller arbetar för Peje Emilsson. I kretsen kring Peje Emilsson finns också miljöpartisten Mikaela Valtersson, socialdemokraten Stefan Stern samt Henrik Borelius, koncernchef för Attendo.

När Peje Emilsson var ordförande för Moderata studentförbundet i början av 70-talet, lärde han känna Carl Bildt, som blev ordförande något år efter Peje Emilsson. Efter de politiska upp-

dragen för Moderaterna har Peje Emilsson grundat PR-byrån Kreab, som han också äger. Kreab har haft många uppdrag åt Moderaterna och SAF.

Det goda samarbetet mellan Peje Emilsson och Carl Bildt resulterade i att Carl Bildt blev styrelsemedlem och ordförande i Kreab under hösten 2000.

När Bildt och Moderaterna hade genomfört systemet med de fristående skolorna och när det hade varit i drift ett antal år, var tiden mogen för Peje Emilsson att starta Kunskapsskolan 1999. Genom sina kontakter inom Moderaterna visste han att det fanns stora möjligheter att tjäna pengar inom friskolebranschen. Han hade själv varit pådrivande i skapandet av friskolesystemet och systemet med skolpeng. Till sin hjälp och som verkställande direktör hade han Anders Hultin. Dessutom arbetade den moderata före detta utbildningsministern Per Unckel för Peje Emilsson och Kunskapsskolan vid starten. Både Anders Hultin och Per Unckel var med och arbetade fram regelverket för de fristående skolorna i början av 90-talet.

Idag är Peje Emilsson huvudägare till Kunskapsskolan tillsammans med Wallenbergs Investor som äger 30 procent. Företaget har vuxit mycket snabbt och har idag 29 skolor med cirka 10 000 elever.

För ett par år sedan planerade Peje Emilsson att expandera utomlands. Med de vinster som hade byggts upp på friskolorna i Sverige etablerade Kunskapsskolan sig i England.

"Det här kan bli en framtida svensk exportindustri. Själva basen för utlandssatsningen är de vinster vi nu gör."
Intervju Dagens Nyheter 2009-08-22.

Men på senare år har den satsningen kommit av sig. Det beror dels på den överetablering som är inom friskolebranschen, främst på gymnasiesidan, i Sverige och att de politiska besluten i England inte blivit så gynnsamma som Emilsson hade hoppats. Peje Emilsson har också varit kritisk till riskkapitalbolagens framfart inom välfärdssektorn och pekat på att de inte varit tillräckligt långsiktiga. Han har även kritiserat de avknoppningar av offentlig verksamhet som skett.

På senare år har Peje Emilsson även etablerat sig inom äldreboendet genom sitt företag Silver Life.

Företag där Peje Emilsson har en nyckelroll

Magnora. Vd: Peje Emilsson. Styrelse: Peje Emilsson, Signhild Arnegård Hansen, Cecilia Carnefeldt, Klas Eklund, Carl Emilsson, Johan Emilsson, Sture Palmgren och Sten Westerberg.

Kunskapsskolan. Vd: Lars Fredrik Lindgren. Styrelse: Lars Fredrik Lindgren, Cecilia Carnefeldt, Pia Anderberg, Gunilla Dorey, Odd Eiken, Susanne Ekblom, Carl Emilsson, Johan Emilsson, Regina Isabel Hansson, Callie Sharon Carning, Raoul Kalén och Johanna Kristina Klint.

Silver Life. Vd: Mats Sundbom. Styrelse: Peje Emilsson, Carl Emilsson, Dagmar Formander Palmgren.

*Källor.*⁸

Anders Hultin – Kunskapsskolan, JB-koncernen och Fria Läroverken

På utbildningsdepartementet var Anders Hultin med och skapade regelverket för privatiseringen av skolan. Därifrån gick han direkt över till friskolebranschen och startade Friskolornas riksförbund, därefter vd i Kunskapsskolan och senare vd i JB-koncernen. I dag äger han skolkoncernen Fria Läroverken.

En av de mest framträdande svenska oligarkerna är Anders Hultin. Under åren 1991 till 1994 arbetade han som politisk sakkunnig för Moderaterna på Utbildningsdepartementet under Per Unckel och Beatrice Ask. Det var då förslagen om de fristående skolorna, det fria valet, skolpengssystemet och att aktiebolag fick rätt att driva skolor, arbetades fram. I det arbetet hade Anders Hultin en ledande roll.

Anders Hultin är också nära vän med finansminister Anders Borg, Moderaterna. De har en gemensam bakgrund i moderata ungdomsförbundet i Linköping.

Idéerna och utformningen av friskoleförslagen hämtade Moderaterna från den amerikanska ekonomen Milton Friedman, som redan 1955 presenterade ett förslag där föräldrar skulle tilldelas statliga checkar för att kunna välja skola.

Mycket snabbt, utan utredningar och utan konsekvensanalyser, arbetade Hultin med flera fram den moderata skolprivatiseringsmodellen. Bara något halvår efter regeringstillträdet hade de sin proposition klar och den antogs av Riksdagen.

De förmånliga ekonomiska villkoren och att de undantogs från i stort sett hela skollagen skapade ett drivhus för de fristående skolorna och de ökade mycket snabbt i antal. Under 90-talet växte en privat skolmarknad fram där aktiebolagen snabbt blev den dominerande ägarformen.

När Moderaterna förlorade valet 1994 gick Anders Hultin över till att arbeta för de fristående skolorna på andra sätt och var med och grundade Friskolornas Riksförbund 1995. Några år senare, 1999, var han med och startade Kunskapsskolan tillsammans med Peje Emilsson. Anders Hultin var verkställande direktör för Kunskapsskolan fram till 2007.

Därefter har Anders Hultin arbetat med att etablera Kunskapsskolan i England. Där har han även arbetat för GEMS Education och för Pearson Education. Hösten 2012 var han tillbaka i Sverige och tillträdde som verkställande direktör för JB-Education, en av de största skolkoncernerna i Sverige. I pressmeddelandet från JB-Education anger Anders Hultin en kort programförklaring.

"Jag ser mycket fram emot att återvända till Sverige och bli vd för JB Education. Bolaget har många kvaliteter men också många

utmaningar. JB Education har starka traditioner kring entreprenörskap. Det vill jag vidareutveckla.”⁹

Men det gick inte som Anders Hultin hade tänkt sig. JB-koncernen hade stora problem, dels med kvaliteten i verksamheten och dels med att få elever till sina skolor. De gynnsamma villkoren hade fördubblat antalet gymnasieskolor i Sverige och när elevtalen minskade efter 2009 kunde inte alla dessa skolor fylla sina elevplatser. JB-koncernen blev ett av de första offren för denna kraftiga överetablering och knappt ett år efter att Anders Hultin hade tillträtt som chef fick han meddela att JB-Education hade gått i konkurs.

I JB-koncernens konkurs drabbades över 11 000 elever vid 36 skolor och 1 900 anställda. Då skrev Anders Hultin på DN-debatt och hävdade att det sätt som koncernen hade skött avvecklingen av sina skolor på, visade att friskolemarknaden fungerade som den skulle.

I konkursen visade det sig att ägarna hade gjort olika bolags- och lånekonstruktioner för att undvika skatt och för att kunna plocka ut pengar ur företagen. I JB-koncernens fall hade de första ägarna plockat ut cirka 200 miljoner kronor av skolpengen. När de sedan sålde till ett riskkapitalbolag fick de ytterligare cirka 100 miljoner kronor. Det var inga ljusskygga skummisar som gjorde detta utan det var högt ansedda personer och lovordade företagare. Huvudägaren, Rune Tedfors, prisades två år i rad av tidningen Dagens Industri.

Inför JB-konkursen tömdes dessutom företaget på pengar och företagsledningen lämnade över alla obetalda fakturor till konkursboet och skattebetalarna. Bara lönegarantin för de anställda kostade samhället cirka 100 miljoner kronor enligt Konkursförvaltarens uppskattning.

Men Anders Hultin är inte en av förlorarna i JB-konkursen. Genom sin verksamhet inom friskolebranschen har han kunnat samla ihop ett kapital som räckte för att starta ett nytt bolag. Vid konkursen plockade Anders Hultin ut de starkaste skolorna ur JB-koncernen och startade företaget ”Fria Läroverken” som han äger själv. Fria Läroverken har fyra gymnasieskolor och 1 800 elever och drygt 200 anställda.

Anders Hultin är ett av de tydligaste exemplen på hur en person som ingår i de rätta moderata kretsarna, är med och konstruerar ett system för privatisering av offentlig verksamhet och som direkt, när de politiska besluten är tagna, går över och är drivande i den privata skolbranschen. Han är därmed en av de svenska oligarkerna som berikat sig på det politiska system han varit med om att skapa.

Fria Läroverken. Vd: Anders Hultin. Styrelse: Anders Hultin och Agneta Hultin.

Källor.¹⁰

Odd Eiken – Kunskapsskolan

Moderaten Odd Eiken var på rätt plats, på utbildningsdepartementet, när regelverket för skolans privatisering arbetades fram. Och han kände de rätta personerna, Peje Emilsson till exempel. Efter ett mellanspel i det ”vanliga” näringslivet verkar han nu i högsta ledningen för Peje Emilsson skolbolag Kunskapsskolan.

Odd Eiken började sin politiska bana som ordförande för Moderat skolungdom i mitten av 70-talet. Under 90-talet var han statssekreterare på utbildningsdepartementet under Carl Bildts regering 1991–1994. Det var då regelverket för privatiseringen av skolan arbetades fram.

Därefter har han arbetat som vice vd på Scandia, vd på Timbro, informationschef på SAF och kommunikationschef på SEB. Under 2000-talet har Odd Eiken även arbetat på pr-företaget Kreab som ägs av Peje Emilsson. Efter finanskrisen 2009 fick han gå från SEB och blev vice vd på Kunskapsskolan, där Peje Emilsson är huvudägare. Odd Eiken är även med i styrelsen för Kunskapsskolan.

Källor.¹¹

Politiker som blivit vinnare på privatiseringen av välfärden

Bijan Fahimi – Hälsans Förskola

Bijan Fahimi har suttit i styrelserna för Folkpartiet, Almega och Svenskt Näringsliv. Hans förskoleföretag, Hälsans förskola, skulle växa snabbt med hjälp av låga matkostnader till barnen och låg personaltäthet.

Fahimis företag blev känt under mars 2014 när SVT:s Uppdrag Granskning avslöjade att barnen på Hälsans förskola fick för lite att äta. När det saknades mat var personalen tvungna att ge barnen vatten och knäckebröd till frukost. Kritik framfördes också mot att det var för många barn och för få anställda. Många föräldrar var mycket missnöjda med verksamheten.

Hälsans förskola i Nacka hade så stora brister, bland annat med säkerheten, att företaget valde att stänga verksamheten när kommunen började ställa krav. Även Hälsans förskola på Kungsholmen i Stockholm har fått kritik för hög personalomsättning och för brister i den pedagogiska utrustningen.

Enligt Uppdrag Granskning kostade maten på Hälsans förskola nio kronor per barn och dag. I den summan ingick även personalens mat. Det kan jämföras med ett stickprov som redaktionen gjorde på ett antal förskolor där matkostnaden låg på 15–30 kr per barn och dag. Då ingick inte personalens matkostnader i den summan.

När personalen klagade över de för lågt tilltagna matpengarna och att det fanns för lite pedagogisk utrustning och lekmaterial, blev de inkallade till ledningen. Men ledningen lyssnande inte till personalen, istället var det de anställda som fick kritik för att de inte höll budgeten.

I ett internt dokument från 2010, som Uppdrag Granskning tagit del av, hade företaget planerat att växa till 50 förskolor 2015. Det skulle ske med egna resurser och då behövdes det hög lönsamhet. Den lönsamheten skapades genom hög beläggning, kostnadskontroll och effektiv organisation. Varje förskola skulle bli lönsam inom ett år.

Därför blev det vatten och knäckebröd, för lite pedagogisk utrustning, för få anställda och hög personalomsättning.

I en intervju i Uppdrag granskning förnekade inte Bijan Fahimi att det fanns problem på en del av företagets förskolor men att de nu var åtgärdade. Det fanns brister i ledningen och de hade detaljstyrt personalen för mycket.

Samma bild gav Malin Hökberg, verkställande direktör vid Hälsans förskola, i en artikel i Dagens Samhälle.

”Men vi har haft problem, vi är de första att erkänna det. Vårt ledarskap fungerade dåligt de första åren med för mycket detaljstyrning och kontroll, vilket skapade slitningar mellan oss i ledningen, chefer och medarbetare.”¹²

Malin Hökberg bekräftar även att företaget gått med vinst.

”Vi har sedan starten 2007 gått med cirka 7 miljoner kronor i vinst (efter skatt) vilket motsvarar cirka 7 procents vinstmarginal.”¹³

Enligt marknadsförespråkarna ska den fria konkurrensen slå ut företag som Hälsans förskola. När föräldrarna har klagomål på verksamheten ska de byta till en annan förskola och Hälsans förskola ska bli utan ”kunder”. Men som en förälder sa i Uppdrag granskning, det är svårt att få en förskoleplats i dag och då är det också svårt att säga upp en plats. Trots massiv kritik från föräldrar har verksamheten fortsatt och den har vuxit, om än inte i den snabba takt som ägarna önskat.

Bijan Fahimi är grundare, styrelseordförande och delägare i Hälsans förskolor. Företaget startade 2007 med en förskola i Stockholm och har i dag förskolor i åtta kommuner. Även Bijan Fahimis hustru, Narges Moshiri är delägare i företaget.

Bijan Fahimi har varit medlem i Folkpartiets partistyrelse samt ersättare i riksdagen under en kort period. Fahimi är också vice ordförande i Almega tjänsteföretagen, ledamot i AB:s Almegas styrelse och ledamot av Svenskt Näringslivs styrelse.

Hälsans förskola. Vd: Malin Hökberg. Styrelse: Narges Moshiri, Bijan Fahimi och Elnaz Madani.

Källor.¹⁴

Henrik och Ann Landerholm – Europaskolan i Strängnäs

Den moderata före detta riksdagsledamoten Henrik Landerholm var 2007 vice ordförande för friskolestiftelsen Europaskolan i Strängnäs. Tillsammans med sin hustru, Ann Landerholm, som då var moderat kommunalrådet i Strängnäs, arbetade Hen-

rik Landerholm för att få kommunen att ställa upp med lokaler för att Europaskolan skulle kunna starta ytterligare en privat skola i Strängnäs.

Henrik Landerholm är vice ordförande för stiftelsen Europaskolan i Strängnäs. Under 1994 startade Europaskolan en gymnasieskola och när de även skulle starta en grundskola 2007, blev turerna många. Det slutade med att det moderata kommunalrådet i Strängnäs, Ann Landerholm, tvingades avgå och hon blev dessutom JO-anmäld för jäv.

Tillsammans med Europaskolans rektor, Thomas Axelsson, även han aktiv moderat, arbetade paret Landerholm för att kommunen skulle ordna nya lokaler till Europaskolans nya grundskola. Det skedde bland annat med en arrangerad skriftväxling mellan Axelsson och kommunalrådet Ann Landerholm. Det börjar med att Axelsson skriver till kommunalrådet Anna Landerholm och begär hjälp med lokaler för att starta en ny fristående grundskola. Förutsättningen är:

"... att Strängnäs kommun ställer sig positiv till att Europaskolan övertar en centralt belägen grundskola och att det sker inom ramen för konkurrensutsättning på kommunens initiativ".¹⁵

Ann Landerholm, som nu representerar kommunen, svarar välvilligt på Europaskolans begäran och skickar ut ett brev till samtliga skolor i kommunen där de uppmanas att tänka nytt och fundera på fristående skolor.

På det brevet svarar Europaskolans rektor Tomas Axelsson och meddelar kommunen att de planerar att starta en fristående grundskola till hösten 2008. Axelsson anger brevet från kommunalrådet Landerholm, som orsak till Europaskolans initiativ till att starta en ny skola. Det stämde dock inte eftersom en ansökan om att starta skolan redan var inskickad till Skolverket.

Ann Landerholm försöker sedan ordna lokalfrågan för Europaskolan och planerna görs upp av gemensamt av Henrik och Ann Landerholm. Europaskolan ska få lokaler genom att en kommunal skola ska läggas ner.

Men förslaget väcker stora protester bland elever, lärare och föräldrar. Strängnäs Tidning börjar gräva i frågan och de försöker få ut mailkonversationen mellan Europaskolan och Ann Landerholm. De får först nej av kommunen, men efter ett överklagande får de till slut ut skriftväxlingen.

Då blir det uppenbart att kommunalrådet Ann Landerholm har gynnat Europaskolan och hennes position blev ohållbar. Mailväxlingen visar att hela upplägget har planerats mellan Europaskolans vice ordförande, Henrik Landerholm, Europaskolans rektor, Tomas Axelsson och kommunalrådet Ann Landerholm. Det är Henrik Landerholm som skrivit delar av den kommunala skolutredningen som Ann Landerholm ansvarar för.

I slutet av mars 2008 meddelade Folkpartiet och Centern att de inte längre hade något förtroende för Ann Landerholm och den

borgerliga alliansen i Strängnäs sprack. En månad senare meddelade Ann Landerholm att hon även avgick som oppositionsråd.

När brev- och mailväxlingen mellan kommunen och Europaskolan blev offentlig gick Henrik Landerholm ut och försökte förklara sig. Först erkänner han att mailväxlingen är korrekt.

"Lördagens" avslöjande om mailväxling mellan mig och min hustru kommunalrådet är sann, men kan förstås vinklas på olika sätt."¹⁶

Han fortsätter med att ställa några frågor, bland annat:

"Är det upprörande att människor som lever tillsammans också hjälper varandra?"

Sedan försöker han förklara sitt agerande:

"Men alla de som delar mitt engagemang för samhällsfrågor och framtiden i Strängnäs borde se att det som vägledde mig i skolkalsutredningen inte handlade om att ge Europaskolan favörer. Det var i första hand ett engagemang för Strängnäs kommuns ungdomar och deras utbildning. Det är kränkande att anklagas för att sätta lojaliteten med ett styrelseuppdrag i en friskolas ägarstiftelse före lojaliteten med min hustru, mitt parti och mitt Strängnäs - som jag älskat och tjänat sedan 1981."

Frågan är om det blev så mycket bättre efter den förklaringen.

Bara ett och ett halvt år efter att Ann Landerholm tvingades avgå från kommunalrådsposten återinträdde hon på en ny hög politisk post i kommunen, denna gång som gruppleddare för Moderaternas fullmäktige-grupp.

Henrik Landerholm har en bakgrund som vice ordförande i Moderata Ungdomsförbundet och riksdagsman för Moderaterna. Han har även varit ledamot av Moderaternas partistyrelse och dess arbetsutskott samt ordförande för riksdagens försvarsutskott. Under 2007 var han rektor för Försvarshögskolan. Under 2011 utsågs han till civil svensk representant i Afghanistan. En utnämning som fick kritik för att den inte följde de regler för öppen tillsättning som regeringen antagit. Henrik Landerholm är bror till försvarsminister Karin Enström och sväger till den moderata riksdagspolitikern Per Bill.

Källor.¹⁷

Ingela Garner Sundström – Rydbo Friskola

Moderaten Ingela Gardner Sundström äger en privat skola i Österåker samtidigt som hon är ordförande för kommunstyrelsen och kommunfullmäktige i Österåker. Österåkers kommun har även knoppat av en gymnasieskola till en moderat politiker i kommunen.

Ingela Gardner Sundström äger tillsammans med sin man, den moderata politikern Jan-Olof Sundström samt en föräldraförening, den privata skolan Rydbo friskola i Österåker. Skolan starta-

des år 2000. Paret Sundström äger också ett fastighetsbolag som skolan hyr lokaler av. I det bolaget är Ingela Gardner Sundström vd och Jan Olov Sundström ordförande.

Under 2008 knoppade Österåkers kommun av den kommunala gymnasieskolan Röllingby gymnasium för endast 170 000 kronor. Den som fick överta skolan var den moderata politikern Helena Jungenstam, som då var ordförande i socialnämnden. I dag heter skolan Skärgårdsgymnasiet.

Metoden att knoppa av grund- och gymnasieskolor bröt mot kommunallagen, det har ett flertal domar slagit fast. När beslutet togs i Österåker om att knoppa av Röllingby gymnasium var det olagligt, samtidigt som det gynnade en verksam moderat politiker i kommunen.

Dessutom har lämpligheten att Ingela Gardner Sundström sitter som beslutsfattare för kommunen, samtidigt som hon är verksam som skolföretagare i samma kommun, ifrågasatts.

Tidningen Skolvärlden beskriver de problem som Ingela Gardner Sundström ställs inför.

”Staffan Wikell, förbundsjurist vid Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), säger att Ingela Gardner Sundström inte bör delta i beslut i Österåker kommunstyrelse om kommunens utbildningsbudget, skolpeng eller liknande. – I de frågorna är hon jävig. Samma sak gäller även andra ärenden som direkt eller indirekt har att göra med hur mycket bidrag som ska gå till hennes företag.”¹⁸

Ingela Gardner Sundström har en bakgrund som informationssekreterare åt den moderata skolministern Britt Mogård på 70-talet. Under 80-talet var hon riksdagsman för Moderaterna. Från 2003 har Ingela Gardner Sundström varit kommunalråd och kommunstyrelsens ordförande i Österåkers kommun. Under 2011 tillträdde hon även posten som ordförande för kommunfullmäktige. Ingela Gardner Sundström är även ordförande för förhandlingsdelegationen i Sveriges Kommuner och Landsting, SKL.

Rydbo friskola AB. Vd: Jan Olov Sundström. Styrelse: Jan Olov Sundström, Ingela Gardner Sundström, Agneta Bremander och Ulf Gardner.

Källor.¹⁹

Ole Sahlsten – Baggium

Ole Sahlsten såg tidigt de möjligheter som fanns att tjäna stora pengar när välfärden öppnades för privata företag. Han började med behandlingshem och fortsatte med gymnasieskolor inriktade på lärlingsprogram och yrkesutbildningar.

Ole Sahlsten har varit socialdemokratisk politiker i Kungsbacka. Samtidigt drev han företaget Baggium tillsammans med en kompanjon. Baggium startade sin verksamhet med vård- och behandlingshem för unga. Därefter började Baggium med fristående gymnasieskolor inriktade på yrkes- och lärlingsutbild-

ningar. De hittade en nisch i kommuner där det kommunala utbudet av yrkesinriktade program var litet och företaget växte mycket snabbt. Utbildningsminister Jan Björklund ville dessutom snabbt få igång lärlingsutbildningar och därför var bidragen till dessa gymnasieutbildningar extra förmånliga. Under 2011 hade Baggium 50 skolor med över 6500 elever och var ett av de största utbildningsföretagen i Sverige.

Under 2011 granskade SVT Baggiums verksamhet i programmet ”Världens bästa skitskola”. Där framkom att Baggium hade fått hård kritik från Skolinspektionen, samtidigt som ägarna plockat ut stora belopp i vinst. Även Baggiums vård- och behandlingshem fick hård kritik för brister i verksamheten när det granskades av Sveriges Radios program Kaliber 2007.

Under 2011 såldes Baggium till de norska riskkapitalisterna FSN Capital och Ole Sahlsten och hans partner fick då 170 miljoner kronor enligt SVT. Efter det bytte företaget namn till Praktiska och sålde ut vård- och behandlingsdelen för att koncentrera sig på utbildning.

Men det har inte gått något vidare för Praktiska. Sedan 2012 har koncernen lagt ner åtta skolor och Skolinspektionen har stängt en skola på grund av stora kvalitetsbrister. Under våren 2014 fick ytterligare fyra skolor i Nacka, Stockholm, Gnesta och Uddevalla kritik av skolinspektionen. Dessa skolor har tilldömts viten på 500 000 – 700 000 kr som ska betalas om inte bristerna rättas till. Efter granskningen av Baggiums skolor 2011 meddelade Ole Sahlsten att han lämnade politiken.

Källor.²⁰

Jan Emanuel Johansson - Svensk Samhällsutveckling

TV-kändisen och den tidigare socialdemokratiska politikern Jan Emanuel Johansson har drivit flera företag inom välfärdssektorn.

Jan Emanuel Johansson har varit socialdemokratisk riksdagsledamot. Samtidigt har han varit företagare inom välfärdssektorn och bland annat drivit behandlingshem för unga. Han har ägt företaget Svensk Samhällsutveckling som han sålde 2010 till ett annat välfärdsföretag, Frösunda, som i sin tur ägs av det brittiska investmentbolaget HG Capital. Enligt Svenska Dagbladet fick Jan Emanuel Johansson 223 miljoner kronor när han sålde sitt företag.

Jan Emanuel Johansson har fått flera utmärkelser för sitt företagande bland annat som ”Årets superföretagare” av Veckans Affärer och ”Årets gasell” av Dagens Industri.

Källor.²¹

Stefan Klåvus – Videdals privatskolor

Som moderat politiker i Täby var Stefan Klåvus med om att besluta om privatiseringar i Täby. Efter sin tid som aktiv politiker driver Stefan Klåvus en privat skola tillsammans med Caremas grundare och tidigare VD, Peter Weiderman.

Stefan Klåvus var moderat kommunalråd i Täby fram till 2004. Han efterträddes då av Filippa Reinfeldt. Stefan Klåvus har tillsammans med Filippa Reinfeldt varit drivande i besluten att knoppa av förskolor och skolor i Täby.

Efter sin moderata politiska karriär har han samarbetat med Caremas grundare och tidigare vd Peter Weiderman. Tillsammans med Anne-Sophie Rönnberg äger de bolaget Rönnberg och Partners AB som har köpt skolföretaget Videdals Privatskolor i Malmö. Stefan Klåvus, Peter Weiderman och Anne-Sophie Rönnberg sitter i styrelsen för Rönnberg och Partners AB. Stefan Klåvus är verkställande direktör i Videdals Privatskolor.

Anne-Sophie Rönnberg driver genom Företaget Rönnbergs Friskolor AB privata förskolor i Ekerö, Nacka, Nykvarn, Stockholm och Täby. Företaget har fått kritik för bristande kvalitet vid sina förskolor.

Videdals privatskolor. VD: Stefan Klåvus. Styrelse: Stefan Klåvus, Ann-Sophie Rönnberg, Peter Weiderman och Laila Rosenqvist.

*Källor.*²²

Personer som skapat sig stora förmögenheter på privatiseringarna

Personer som sett de extremt goda möjligheter som öppnade sig vid avregleringarna och som startat företag där de kunna tjäna mycket pengar. De har själva inte deltagit i de politiska besluten men de har varit på rätt plats vid rätt tillfälle och därigenom kunnat dra nytta av de politiska besluten.

Gustaf Douglas – Partena Care och Attendo Care

Den moderata storföretagaren Gustaf Douglas har kunnat använda sina kontakter till att göra mycket goda affärer i vårdföretaget Partena/Attendo.

Gustaf Douglas är företagsledare och medlem av Moderaternas partistyrelse. Han startade sin politiska karriär i Moderaternas ungdoms- och studentförbund. Efter en utflykt till Folkpartiet återvände han till Moderaterna och blev partipolitiskt aktiv i början av 2001.

Gustaf Douglas har varit och är verksam inom en lång rad företag. Han har suttit i minst 17 företagsstyrelser bland annat Assa Abloy AB, Boxholms Skogar AB och Securitas. Han är huvudägare i Investment AB Latour. Han är även aktiv i Stiftelsen Svenska Dagbladet. Enligt Veckans Affärer tillhör Gustaf Douglas en av de 20 personer som är rikast i Sverige med personliga tillgångar på cirka 8 miljarder kronor.

Riskkapitalister som kortsiktigt köper upp och säljer företag och som skattetrixtar är inte särskilt populära hos Gustaf Douglas. I en intervju i Dagens Industri 2013 säger han:

”Vi gillar att ha långa förbindelser med de företag vi går in i.”²³

I en senare intervju i samma tidning förtydligar Gustaf Douglas sina åsikter om att betala skatt.

”Jag tycker att de här klagomålen från riskkapitalbranschen är fullständigt absurda. Varför ska man inte betala normal bolagskatt? Det är klart att man ska.”²⁴

Vid millennieskiftet hade vårdföretaget Partena Care stora problem. Det hade expanderat snabbt inom välfärdssektorn under

90-talet och de hade problem med kvaliteten. Flera kommuner var missnöjda och det gick trögt att få nya avtal. I det läget valde ägaren Sodexo att avsluta och de bjöd ut Partena till försäljning. De som köpte Partena var Gustaf Douglas och hans kompanjon Melker Schörling. Som verkställande direktör anställde de Henrik Borelius som kom från Peje Emilssons skapelse Kunskapskolan. För att bli kvitt bilden av ett problemföretag döpte de om företaget till Attendo Care.

Men Gustaf Douglas behöll bara Attendo i några år. Redan 2005 sålde han och Melker Schörling företaget till det brittiska riskkapitalbolaget Bridgepoint för 2,2 miljarder kronor. Det gav en vinst på över 600 miljoner till de båda ägarna. Gustaf Douglas kommenterade affären i Dagens Industri 2013.

”Det blev en väldigt bra affär. Vi fick bra betalt för det men vi hade tagit risker.”²⁵

Enligt Gustaf Douglas var en anledning till försäljningen av Attendo att han såg intressekonflikter mellan det politiska uppdraget och att vara företagare i en välfärdsbransch.

”Det var en allt för utsatt sak att fortsätta med det här. Det fanns en mycket stor risk för att det skulle bli intressekonflikter.”

*Källor.*²⁶

Henrik Borelius – Attendo Care

Henrik Borelius har haft en toppost i Kunskapskolan och arbetar nu för Attendo. Kunskapskolan ägs av Peje Emilsson och Gustaf Douglas har varit delägare i Attendo.

Henrik Borelius är verkställande direktör och koncernchef för Attendo Care, en av de största koncernerna inom vård och omsorg och ett företag som kopplats samman med flera vårdskandaler. Han är bror till det förra moderata statsrådet Maria Borelius och har goda kontakter med Moderaternas högsta ledning. Henrik Borelius inledde sin karriär på Peje Emilssons företag Kunskapskolan och han anställdes som vd på Attendo Care av Gustaf Douglas, medlem av Moderaternas partistyrelse.

I en intervju i Svenska Dagbladets näringslivsbilaga 2006 säger Henrik Borelius.

”Det viktiga för oss är att regeringen får personer som öppnar upp för valfrihet och konkurrens inom vård och omsorg.”²⁷

Och det blev som Henrik Borelius ville ha det. Regeringen öppnade för storföretagen inom vårdsektorn och Henrik Borelius utsågs till ledamot i regeringens Valfärdsutvecklingsråd. Det rådet hade som syfte att ge regeringen ”stöd i frågor som rör kvaliteten inom och utvecklingen av välfärden inom vård- och omsorgssektorn”. Rådet lämnade sin slutrapport i december 2012.

Valfärdsutvecklingsrådet, som dominerades av vårdföretagare, lade en rad förslag med syfte att underlätta för fler privata företag inom välfärdssektorn.

Fackförbundet Kommunals ordförande, Annelie Nordström, var också med i rådet och hon var starkt kritisk till de förslag som lämnades till regeringen. I en reservation beklagar Nordström att rådets rapport blev en önskelista från de privata omsorgsbolagen.

”Valfärdsutvecklingsrådets arbete har enligt förbundets uppfattning i alltför hög grad kommit att präglats av de intressen som privata utförare inom vård och omsorg företräder.”

”Flera av rådets centrala förslag kan tolkas som tämligen oblyga försök att flytta fram privata utförare positioner inom den skattefinansierade kommunala välfärden”²⁸

I samband med att rådets slutrapport lämnades fördes det en diskussion om det är lämpligt att de personer som är direkt gynnade av rådets förslag, företagare inom berörda områden, sitter med i regeringens rådgivande organ. Henrik Borelius till exempel var både koncernchef för Attendo och samtidigt medlem av regeringens råd. Men regeringens företrädare slog ifrån sig och menade att det inte fanns några problem med rådets sammansättning.

Attendo är ett företag som vuxit mycket snabbt under 2000-talet. Det har skett genom att de lagt in bud på kommunala verksamheter och genom att de köpt upp konkurrenter. Attendo är också ett av de företag som köpts upp av riskkapitalbolag.

Attendo är en av de koncerner som lånar ut pengar mellan koncernens olika företag för att kunna göra stora ränteavdrag och därmed slippa skatt. På så sätt kan ett företag visa på ett underskott trots att det gått med vinst.

I takt med att Attendo har vuxit har Henrik Borelius lön och förmögenhet vuxit. Under 2003 tjänade han 1,6 miljoner kronor och 2009 hade det vuxit till 3,7 miljoner kronor. Under hösten 2013 granskade Dagens Nyheter Attendo och avslöjade att företaget delade ut en miljard kronor till aktieägarna, varav 17 miljoner till Henrik Borelius.

Dagens Nyheter beskriver också att Henrik Borelius som verkställande direktör, varit med om två försäljningar av Attendo och att det gjort honom förmögen. Hans bolag Louloudia, där han samlat sitt ägande, redovisar ett eget kapital på 108 miljoner kronor.

Källor.²⁹

Peter Weiderman – Carema/Vardaga med flera företag

Peter Weiderman är en av de personer som startat flera företag inom välfärdssektorn. Han är en av personerna bakom Carema och han samarbetar med förra moderata kommunalrådet i Täby, Stefan Klåvus.

Peter Weiderman är civilekonom och startade företaget Nordvård 1996. Genom uppköp blev företaget snabbt ett av de större inom den då relativt nya privata vårdsektorn. Vid millennieskiftet bytte det namn till Carema. Under 2005 såldes Carema vidare till det brittiska riskkapitalbolaget 3i. De sålde i sin tur bolaget vidare under 2010 till det svenska riskkapitalbolaget Triton. I dag ingår Carema eller Vardaga som det numera heter, i företaget Ambea.

När Peter Weiderman sålde Carema 2005 tjänade han cirka 100 miljoner kronor enligt uppgifter i Expressen. Dessutom fortsatte han som styrelseordförande under de nya ägarna. Men 2007 skar det sig och Peter Weiderman fick sparken av 3i.

När Carema såldes igen 2010 tjänade Peter Weiderman ytterligare drygt 100 miljoner enligt Expressen, eftersom han fortfarande ägde en andel av företaget.

Numera är Peter Weiderman ordförande i Wallenbergs privatiserade apotekskedja.

Peter Weiderman är registrerad på ett stort antal företag inom välfärdsområdet. Bland andra TP-förskolor AB i Täby, Engelska skolan Norr AB i Stockholm, Wåga & Wilja Vallman & Wedner AB i Järfälla (förskolor), Förskolorna Framtidsfolket AB i Hässelby och Rälsen AB i Sollentuna (grundskoleutbildning), samt ett antal konsult- och vårdföretag.

Peter Weiderman samarbetar med förra kommunalrådet i Täby Stefan Klåvus. Tillsammans med Anne-Sophie Rönnerberg äger de Bolaget Rönnerberg och Partners AB som i sin tur äger skolföretaget Videdals Privatskolor i Malmö där Stefan Klåvus numera är vd.

Källor.³⁰

Rune Tedfors – John Bauerkoncernen

John Bauerkoncernens grundare Rune Tedfors byggde snabbt upp sin skolkoncern som han sedan sålde med god förtjänst till danska riskkapitalister.

Rune Tedfors har en bakgrund som officer i Jönköping, men han bytte yrkesbana och blev entreprenör inom vuxenutbildningen. År 2000 öppnade han det första John Bauergymnsiet i lokaler som lämpligt nog fanns i det nedlagda regementet.

Enligt Peter Persson, socialdemokratisk före detta ordförande i kommunstyrelsen i Jönköping och numera riksdagsledamot, hade Rune Tedfors mycket goda kontakter med Jönköpingsmoderaterna Per-Olof Norlander, Martin Hytting och Mats Green. Det var en hård politisk strid i kommunen om de fristående sko-

lorna och när Peter Persson hävdade att Rune Tedfors huvudmotiv var att tjäna mycket pengar blev han polisanmäld för förtal av Rune Tedfors. En anmälan som lades ner.

Rune Tedfors skapelse växte fort och 2006 fanns det 27 skolor spridda över landet. Vinsterna hade varit goda och hade räckt till både utdelningar och expansion.

Under 2006 bildade Rune Tedfors och de andra delägarna ett nytt företag som köpte alla JB-bolagen. Priset var högt, 450 miljoner kronor, och för att klara det togs lån på 250 miljoner kronor. Resten av pengarna, 200 miljoner kronor, blev en fordran som ägarna hade på det nya företaget. Denna konstruktion gav ägarna en mycket god utdelning.

I den nya JB-koncernen var Rune Tedfors huvudägare och styrelseordförande. Företaget var mycket framgångsrikt och utsågs till årets entreprenör och årets varumärke.

Ett par år senare, 2008, köptes JB-koncernen upp av det danska riskkapitalbolaget Axcel. Enligt Axcel var bolaget värt 675 miljoner kronor och efter avdrag för lån betalade Axcel ut 133 miljoner kronor till Tedfors och de andra ägarna. Dessutom hade Tedfors kvar sin fordran på företaget på 200 miljoner kronor. En fordran som gav Tedfors goda ränteinkomster under flera år. När sedan JB-koncernen gick i konkurs 2013 har denna fordran blivit föremål för en tvist.

Upplägget med flera företag, med lån i avancerade konstruktioner, är ett sätt att plocka pengar ur en verksamhet. Och ju mer ägarna plockar ut desto svårare blir det att upprätthålla kvaliteten i verksamheten. Det var exakt det som hände i JB-koncernens skolor. De anställda vittnade om att de ständigt fick nya sparbeting och att de fick svårt att klara en god kvalitet. Ovanpå det fick många av skolorna svidande kritik av Skolinspektionen. Den låga kvaliteten ledde till att JB-koncernen fick dåligt rykte. När sedan elevkullarna minskade kraftigt från och med 2009, fick JB-koncernen mycket få sökande till sina skolor och konkursen var ett faktum. Men fram till 2011 gick JB-koncernen med överskott och mycket stora belopp slussades från skolorna till ägarna. Enligt Lärarnas tidning slussades 95 miljoner kronor från JB:s gymnasiebolag till moderbolaget som koncernbidrag så sent som 2012.

*Källor.*³¹

Stig Johansson – Vittra

Stig Johansson var en av dem som tidigt såg de möjligheter som öppnade sig när det blev möjligt att starta privata, vinstdrivna skolor.

Stig Johansson startade det privata skolföretaget Vittra redan 1993. Under 80-talet hade han arbetat inom Kommunförbundet och därefter som fristående konsult inom kommunsektorn. I sin bok ”Livschanser” berättar han om det kontaktnät han byggt upp genom sitt arbete i Kommunförbundet.

”Efter alla mina år i kommunsektorn kände jag många kommu-

*nalråd, personalchefer och kommundirektörer och jag hade lätt att finna intresserade kunder.”*³²

När den borgerliga regeringen under ledning av Carl Bildt öppnade för privata vinstdrivna förskolor och skolor 1992, såg Stig Johansson de möjligheter som beslutet innebar och startade aktieföretaget Vittra. Han startade med två förskolor i Sollentuna och fortsatte 1995 även med grundskolor. Vittra växte snabbt och 1998 hade företaget nio förskolor och skolor i Stockholms-trakten. Då etablerades ett samarbete med Sven-Åke Lewin på Bure Equity som köpte 70 procent av aktierna i Vittra.

Tillväxten för Bure/Vittra fortsatte under början av 2000-talet och företaget startade flera nya skolor om året. Under 2005 sålde Stig Johansson resten av aktierna i Vittra till Bure och gjorde en god vinst.

Bure fortsatte att köpa upp skolföretag. Under 2006 köpte de IT-gymnasiet och Framtidsgymnasiet och under 2007 köpte de bolagen Fenestra, Rytmus och Didaktus.

Under 2008 slogs sedan Bure och utbildningsbolaget Academedia ihop till en gemensam skolkoncern under namnet Academedia. Den affären skapade i ett slag Sveriges i särklass största skolkoncern.

Under åren har Stig Johanssons skolföretag Vittra haft en del problem. De har en hårt styrd undervisningsmodell där eleverna arbetar mycket självständigt och där lärarna är bundna till färdiga lektionsmodeller. I början på 2000-talet var det fackliga konflikter kring arbetsbelastningen vid flera skolor. Under 2003 sade samtliga lärare upp sig på grund av den hårda arbetsbelastningen vid en Vittraskola i Malmö.

*Källor.*³³

Sven-Åke Lewin – Bure, Vittra, IT-gymnasiet, Framtidsgymnasiet, Fenestra, Rytmus och Didaktus

Som ansvarig för utbildningsdelen i investmentbolaget Bure köpte Sven-Åke Lewin upp skolföretaget Vittra och en lång rad andra skolföretag. Under 2007 bildade Bure utbildningsföretaget Anew learning som sedan slogs samman med Academedia och blev Sveriges största utbildningskoncern.

Sven-Åke Lewin hade en bakgrund i Ernst & Young när han kom till investmentbolaget Bure i början av 90-talet. Bure som då leddes av Roger Holtback, började med att köpa upp och privatisera en lång rad verksamheter inom den offentliga sjukvården. När det fungerade bra ville de utvidga till andra offentliga verksamheter och valet föll på skolan och det var Sven-Åke Lewin som fick uppdraget. Sven-Åke Lewin blev chef för Bures affärsområde Utbildning.

Under 1998 startade ett samarbete mellan Bure och Stig Johanssons skolföretag Vittra genom att Bure köpte 70 procent av aktierna i Vittra. Genom den konstruktionen fick Bure den nödvändiga skolkompetensen från Vittra och Bure stod för kapitalet.

I en intervju i Dagens Industri från 2001 beskriver Sven-Åke Lewin hur de återinvesterar alla vinster för att köpa upp nya skolor. På så sätt ökas värdet i Vittra.

”Det här är väldigt små summor för Bure och vi har ingen kort tidshorisont för vårt engagemang. Alla i Bure är väldigt stolta över att vi kan bidra till att utveckla skolan.”³⁴

Samarbetet mellan de båda företagen gick bra. Under de kommande åren blev tillväxten för Bure/Vittra snabb och de startade flera nya skolor om året. Det goda samarbetet varade fram till 2005 då Stig Johansson kunde realisera värdetillväxten när han sålde resten av aktierna i Vittra till Bure.

När Bure var ensamägare till Vittra fortsatte de att köpa upp skolföretag. Under 2006 köpte de IT-gymnasiet och Framtidsgymnasiet och under 2007 köpte de bolagen Fenestra, Rytmus och Didaktus.

Under 2008 slogs sedan utbildningsdelen i Bure och utbildningsbolaget Academedia ihop till en gemensam skolkoncern under namnet Academedia.

I dag är Sven-Åke Lewin delägare i finansrådgivningsföretaget Avantus.

Källor.³⁵

Patrik Tigerschiöld – Bure, Vittra och Academedia

Som styrelseordförande och vd i Bure har Patrik Tigerschiöld varit med om att köpa upp en rad skolföretag som i dag utgör en stor del av Academedia. När Bures skolföretag och Academedia slogs ihop till en gemensam skolkoncern 2008, blev Patrik Tigerschiöld en av huvudägarna.

Patrik Tigerschiöld har varit styrelseordförande och vd i Bure Equity under olika perioder och numera ingår han i styrelsen. Vid starten av det nya Academedia 2008 blev Patrik Tigerschiöld en av de större ägarna i företaget. Under 2010 såldes huvuddelen av aktierna i Academedia till det svenska riskkapitalbolaget EQT.

Academedia har hävdad att de inte tar ut några vinster ur företaget och att de inte sysslar med olika lånekonstruktioner för att undvika skatt. Alla pengar ska gå till verksamheten, har det hetat. Men under våren 2014 avslöjade Aftonbladet att Academedia har fört över överskott från skolorna i koncernen till ett annat företag som ingår i koncernen, Academedia support AB. Under 2013 ska de cirka 30 skolbolagen ha fört över 380 miljoner kronor enligt Aftonbladet. Dessa pengar har Academedia använt till att betala lån till andra företag inom koncernen och därigenom har de undvikit att betala skatt.

I sitt pressmeddelande bekräftar Academedia att de betalar räntor på lån som de har till ett eget bolag. De hävdar att de omfördeklarar vinster i koncernen så att skatten blir densamma som om det vore ett enda bolag, en sorts sambeskattningsform. De hävdar också att de inte undanhåller skatt utan följer de skatteregler som finns

och att alla pengar återinvesteras i Academedias verksamheter. I skolkoncernen Academedia ingår cirka 30 skolföretag som alla köpts upp sedan 90-talet. Bland de mest kända företagen kan nämnas Vittra, Pysslingen, Hermods, NTI och Eduktus.

Academedia har ett rådgivande organ och där ingår:

- Widar Andersson, tidigare riksdagsledamot för Socialdemokraterna och före detta ordförande i friskolornas riksförbund. Numera är Widar Andersson chefredaktör och vd för Folkbladet Östgöten.
- Maria Abrahamsson, riksdagsledamot för Moderaterna sedan 2010 och tidigare ledarskribent på Svenska Dagbladet.
- Annika Nordgren, före detta riksdagsledamot för Miljöpartiet och driver idag kommunikationsbyrån Tjädersn Byrå.
- Stig-Björn Ljunggren, statsvetare och debattör.
- Anders Jonsson, journalist och före detta presschef på Saco. Han har också arbetat på Sveriges Radio där han var chef för Ekots inrikesredaktion.

Patrik Tigerschiöld är idag vd i investmentbolaget Skanditek som är en sammanslagning av företagen Bure och Skanditek.

Källor.³⁶

Per Båtelson – Capio

Per Båtelson är en av de ledande välfärdsföretagarna. Han har bland annat arbetat för Bure med att köpa upp ett stort antal företag inom vårdsektorn. Inom Bure var Per Båtelson även med och startade Capio, det företag som bland annat köpt S:t Görans akutsjukhus. Förra året utsågs Per Båtelson till ordförande för Karolinska universitetssjukhuset.

Per Båtelson har en bakgrund som ingenjör inom pappersmasa och kemiindustrin. Han bytte till det norska investmentbolaget Orkla i början av 90-talet och 1994 började han arbeta på Bure. Bure är ett av de två företag som bildades av den borgerliga regeringen när löntagarfonderna upplöstes. Syftet var att satsa på framtidsprojekt.

På Bure började Per Båtelson köpa upp företag inom vårdsektorn bland annat Lundby sjukhus i Göteborg och Läkargruppen i Örebro. Fram till år 2000 köptes ett fyrtiotal vårdföretag. Då børsintroducerades Bure Hälsa & Sjukvård under namnet Capio. Det företaget köpte sedan S:t Görans akutsjukhus i Stockholm som den borgerliga majoriteten i Stockholms Läns Landsting då bjöd ut till försäljning. Men några fler uppköp av akutsjukhus för Capio blev det inte eftersom den socialdemokratiska regeringen beslöt om en stopplag.

Per Båtelson blev verkställande direktör för Capio, en befattning som han hade fram till slutet av 2005. Efter det startade han sjukvårdsföretaget Global Health Partner tillsammans med Johan Wachtmeister.

Efter regeringsskiftet 2006, när den borgerliga regeringen bestämt att apoteken skulle privatiseras, utsågs Per Båtelson till uppdraget som styrelseordförande i Apoteksbolaget.

Under 2013 utsågs Per Båtelson till ny styrelseordförande för Karolinska universitetssjukhuset.

Utnämningen har fått kritik för att Per Båtelson hade kvar uppgifter i sina företag. Han var fortfarande styrelseledamot i Global Health Partner AB och han hade uppdrag som styrelseordförande för Unilabs Sverige. Han är jävig så länge han har dessa styrelseplatser, menar kritikerna. Kritik har också kommit mot att en av de ledande välfärdsföretagarna blev ordförande för det största akutsjukhuset i Sverige. Caphio är ett av alla de företag som ägs av ett riskkapitalbolag.

Källor.³⁷

Björn Savén – Partena Care

Björn Savén var med och introducerade riskkapitalbolagen i Sverige genom sitt företag IK Investment som bildades i början av 90-talet. Sedan dess har han varit verksam i flera av välfärdsbolagen och byggt upp en förmögenhet.

Riskkapitalbolagens affärsidé går ut på att köpa livskraftiga företag, utveckla dem i tre till fem år och sedan sälja dem. Under 1993 köpte Björn Savéns IK Investment större delen av Partena och hela Svensk Hemservice och det nybildade företaget döptes till Partena Care. Det var då som riskkapitalbolag började köpa upp den svenska välfärden.

Redan 1995 såldes Partena Care till det franska företaget Sodexo och Björn Savén gjorde en rejäl vinst. Men Partena blev inte långvarigt hos Sodexo. Redan 2000 såldes det till Gustaf Douglas och Melker Schörling.

Efter det har Björn Savén fortsatt sin verksamhet inom riskkapitalbranschen i företaget IK Investment. Under 2012 låg han i fejd med Skatteverket som anklagade honom för att undanhålla mycket stora belopp från beskattning.

Källor.³⁸

Övriga nyckelpersoner i privatiseringen av välfärden

Personer som bildat opinion och verkat för de privata välfärdsföretagens frågor.

Hans Bergström - Dagens Nyheter

Som chefredaktör för Dagens Nyheter har folkpartisten Hans Bergström drivit de fristående skolornas frågor. Samtidigt var han djupt involverad i friskolebranschen genom sin hustru, Barbara Bergström, grundaren och ägaren till skolkoncernen Internationella Engelska skolan. Barbara Bergström gjorde sig en förmögenhet när hon sålde sin skolkoncern till amerikanska riskkapitalister.

Hans Bergström har en bakgrund i Folkpartiets ungdomsförbund. Han blev känd för en bredare allmänhet när han blev chefredaktör för Dagens Nyheter 1995. Där förde han en hård skolpolitisk kampanj mot den socialdemokratiska skolpolitiken och för de fristående skolorna. I den kampanjen lade han sig med Folkpartiets då kommande skolpolitiker, Jan Björklund. På ledarplats drev Hans Bergström samma skolpolitik som Jan Björklund utvecklade på debattplats och i andra utspel. Kort sammanfattat hävdade Bergström att den svenska kommunala skolan var i total kris och det enda som var positivt var de fristående skolorna.

Bergströms kritik av den socialdemokratiska skolpolitiken fördes fram utan tillstymmelse till underlag eller någon forskning som stödde hans uppfattningar. Det berodde på att alla fakta visade på motsatsen. Det svenska skolsystemet, med dess brister, var ett av de bästa i världen vid denna tid.

Under Bergströms tid på DN vittnade flera skoldebattörer och skolforskare om att det var omöjligt att få in artiklar som bemötte Bergströms och Björklunds inlägg. Dagens Nyheter blev en ensidig megafon för Björklunds utbildningspolitik, hävdade kritikerna. En diskussion och en kritik som mynnade ut i en doktorsavhandling av Matilda Wiklund.

”När jag gick in i detta arbete var det med en förhoppning om att bli överraskad. Jag hoppades att Dagens Nyheter utbildningsdebatt skulle erbjuda mer mångfald än kritiska röster hävdade, att fler röster skulle höras och mer bredd i debatten skulle framträda.”

”Dock har jag under arbetets gång i viss mån kapitulerat inför att debatten under 1990-talet, på både debatt- och ledarsida, i mångt och mycket sett ut ungefär så som kritiken hävdade.”³⁹

Att Dagens Nyheter och Folkpartiets ledning hade mycket goda kontakter under Hans Bergströms tid som chefredaktör har även framkommit på andra sätt. Inför valet 2002 hävdade Erik Fichtelius att Dagens Nyheter hade läckt en Temomätning till Folkpartiet inför den avslutande partiledardebatten i SVT. Men det förnekades av Dagens Nyheter.

”Niklas Ekdal, chef för DN:s ledarredaktion, säger att ledarredaktionen snarare haft ambitionen att fjärma sig från folkpartiet, då redaktionen för cirka två år sedan riskerade att bli en folkparti-ansluten tankesmedja.”⁴⁰

I boken ”Kommunaliseringen av skolan, vem vann egentligen?”, utgiven på Ekerlids förlag i samarbete med Lärarnas Riksförbund, beskriver Hans Bergström hur han gick över till friskolebranschen. Han blev kontaktad av en kvinnlig friskoleägare som behövde hjälp av media för att driva sina frågor gentemot Skolverket. Friskolan gav eleverna betygslänkande skriftliga omdömen från och med årskurs sex. Eftersom det inte var tillåtet hade skolan fått Skolverket på sig. Och naturligtvis stödde Hans Bergström detta initiativ från en av friskolebranschens företrädare.

”På den vägen startade en kontakt och så småningom en relation som gjorde att jag inte längre kunde skriva om skolfrågor i DN, men däremot vann ännu närmare insikt i skolans värld.”⁴¹

Kvinnan var Barbara Bergström och hon är numera gift med Hans Bergström. Barbara Bergström hade startat en fristående grundskola redan 1993 och eftersom det fungerade bra hade hon utökat verksamheten. Hans Bergström beskriver i boken Kommunaliseringen av skolan hur det gick till.

”Ett litet gymnasium lades till 1998, ...”⁴²

Och tillväxten för det lilla skolföretaget fortsatte, berättar Bergström.

”2002 kontaktades Barbara av Järfälla kommun som ville att vi skulle ta över en grundskola som kommunen själv misslyckats med.”⁴³

Observera vi-formen i formuleringen och att 2002 var Bergström fortfarande chefredaktör på DN. Det är också anmärkningsvärt

att Järfälla kommun kontaktar en ägare till en fristående skola med ett förslag som detta. Det bryter mot kommunallagen, lagen om upphandling och mot de lagregler som gäller för etablering av fristående skolor.

Under 2000-talet blev utvecklingen för Barbara Bergströms (och Hans Bergströms) skolföretag rekordartad. På 10 år har det växt till 23 skolor med drygt 15000 elever runt hela Sverige. I dag är Internationella Engelska skolan en av de största skolkoncernerna i Sverige. Under 2012 tjänade Barbara Bergström 691 miljoner kronor när hon sålde större delen av sin skolkoncern till amerikanska riskkapitalister.

I nära samarbete med Folkpartiet och Jan Björklund har Hans Bergström konsekvent utnyttjat den mycket starka position som Dagens Nyheter har att som opinionsbildare gynna friskolebranschen. När han själv blev en del av branschen blev han till slut tvungen att sluta som chefredaktör 2003.

*Källor.*⁴⁴

Kristina Axén Olin – Carema/Vardaga

Som finansborgarråd var Kristina Axén Olin en av de moderater som var drivande i privatiseringen av förskola och omsorg i Stockholms kommun. Efter sin aktiva tid som politiker har hon varit rådgivare åt ett av de företag som Stockholm lämnat över kommunal verksamhet till, Carema eller Vardaga som det heter i dag.

I november 2011 avslöjade Dagens Nyheter allvarliga missförhållanden på Caremas äldreboende Koppargården Stockholm. Då gick Kristina Axén Olin ut och försvarade företaget bland annat i SVT:s morgonprogram. Men hon sa inte att hon varit medlem av Caremas ”advisory board”. Efter det inslaget tog Carema bort informationen om Kristina Axén Olin och det rådgivande organet från sin hemsida.

Efter inslaget i SVT blev Kristina Axén Olin tvungen att gå ut på SVT:s blogg ”Debatt” för att förklara sig. Hon hävdade då att hennes bindningar till Carema var näst intill obefintliga.

*”Under en kort tid för mer än ett halvt år sedan tillhörde jag ett advisory board till före detta VD’n Ann-Sofie Lodin. Det var dock grenen sjukvård, inte Caremas äldreomsorg.”*⁴⁵

Kristina Axén Olin har varit socialborgarråd, oppositionsborgarråd och finansborgarråd i Stockholm. Under de år som många av avknoppningarna skedde, 2006-2008 var hon finansborgarråd. Kristina Axén Olin har också varit andre vice ordförande för Moderaterna och ordförande för polisstyrelsen i Stockholms län.

*Källor.*⁴⁶

Mikaela Valtersson – Kunskapsskolan

I riksdagen har Miljöpartiet och Mikaela Valtersson stöttat de borgerliga förslag som gällt fristående skolor. Sedan ett par år arbetar Mikaela Valtersson som vice vd på Peje Emilssons Kunskapsskolan och hon är också ordförande för Friskolornas riksförbund.

Mikaela Valtersson var riksdagsledamot för Miljöpartiet under åren 2002 till 2011. I Miljöpartiet har Valtersson varit ledamot av utbildningsutskottet och ansvarig för partiets utbildningsfrågor.

Mikaela Valtersson lämnade Miljöpartiets ledning 2011 efter en strid om språkrörsposten som hon förlorade och övergick då till posten som vice vd i Kunskapsskolan, där Peje Emilsson är huvudägare. I ett pressmeddelande från Kunskapsskolan beskrivs Valtersson arbetsuppgifter.

”I rollen som vice vd kommer Mikaela Valtersson att ansvara för att utveckla kontakten med kommuner och etableringar av nya skolor.”

*”Kunskapsskolans målsättning är att fortsätta att växa och starta 4–5 nya skolor varje år. En god dialog med de kommuner där vi vill etablera oss blir därmed allt viktigare och här kommer Mikaela Valtersson att vara en mycket stor tillgång för oss, säger Cecilia Carnefeldt, styrelseordförande Kunskapsskolan.”*⁴⁷

Under 2012 valdes Mikaela Valtersson till vice ordförande i Friskolornas Riksförbund och ett år senare blev hon ordförande.

*”Mikaela har den profil vi letat efter. Hon har lång politisk erfarenhet, är utbildad lärare och har djup insikt i friskolevärldens vardag, säger valberedningens ordförande Johan Göterfelt.”*⁴⁸

Mikaela Valtersson gick således direkt från riksdagen där hon har varit en känd förespråkare för de fristående skolorna och även fattat beslut i dessa frågor till ett av de ledande skolföretagen och till att företräda branschen i Friskolornas Riksförbund.

*Källor.*⁴⁹

Stefan Stern – Silver Life

Stefan Stern har gått från positionen som politisk topp tjänsteman för socialdemokraterna till posten som vice vd i Peje Emilssons äldreomsorgsföretag Silver Life.

Stefan Stern har en bakgrund som tjänsteman på olika toppposter i regeringskansliet under Ingvar Carlsson, Göran Persson och Mona Sahlin. Han var bland annat statssekreterare och stabschef. Han var också biträdande partisekreterare för socialdemokraterna.

Efter att han lämnat arbetet inom regeringskansliet har han arbetat som vice vd i det privata äldreomsorgsföretaget Silver Life. Numera är Stefan Stern rådgivare (senior advisor) i Magnora-koncernen, där bland annat Kunskapsskolan ingår. Silver Life och Kunskapsskolan ägs huvudsakligen av Peje Emilsson. Under 2013 anställdes Stefan Stern på Wallenbergs investmentbolag Investor som också är en delägare i Kunskapsskolan. Stefan Stern har gjort sig känd som en ivrig förespråkare för privatiseringen av välfärden.

*Källor.*⁵⁰

Widar Andersson – Folkbladet och Academedia

Widar Andersson är kanske den före detta socialdemokratiska politiker som var mest aktiv när det gällt att bilda opinion för de privata välfärdsföretagen. Genom sin opinionsbildade roll som chefredaktör och som rådgivare åt skolkoncernen Academedia företräder han numera även riskkapitalbranschen.

Widar Andersson var under 90-talet socialdemokratisk riksdagsledamot och han har även varit ledamot av EU-parlamentet. Sedan 2004 har han arbetat på Folkbladet först som politisk chefredaktör och sedan 2011 som chefredaktör och verkställande direktör. Widar Andersson har varit en flitig debattör och har konsekvent försvarat de vinstdrivna välfärdsföretagen.

Widar Andersson har även varit ordförande för Friskolornas riksförbund och rådgivare åt vårdföretaget Carema. Numera är han rådgivare åt skolkoncernen Academedia som ägs av riskkapitalbolaget EQT.

När Aftonbladet avslöjade att Academedia minskade överskotten från skolverksamheten genom internt räntetrixande, kallade Aftonbladets ledarskribent, Karin Pettersson, Widar Andersson för en ”köpedebattör”.

Widar Andersson svarade i Folkbladet.

”AcadeMedia är ett mycket bra företag. Skolorna håller överlag en hög kvalitet, nöjdheten är stor bland elever och medarbetare, ekonomin och ledningsfunktionerna är stabila. Företaget skapar – utöver väsentliga skattebetalningar och betydelsefulla investeringar – stora samhällsnyttor. Att företaget likt alla andra företag bör och ska gå med vinst är självklart.

Det är kort sagt grovt osakligt och förolämpande att påstå att mina uppfattningar i dessa frågor är köpta av AcadeMedia. Påståendet är än mer löjligt om man betänker att mitt årsarvode från AcadeMedia näppeligen skulle räcka till ens en månadslön åt någon av alla medarbetarna på Aftonbladets ledarsida.

Widar Andersson”⁵¹

Särskilt mycket skatt betalade inte Academedia, det var just det som Aftonbladets avslöjande visade. Precis som i de andra riskkapitalbolagen reduceras vinsterna radikalt genom lån inom koncernen och därmed blir det nästan inget över till skatt. Att Widar Anderssons arvode är relativt litet ändrar inget i sak. Han är betald rådgivare åt Academedia samtidigt som han är chefredaktör för en dagstidning.

Källor.⁵²

Thomas Bodström – Pysslingen

Thomas Bodströms är före detta socialdemokratisk minister som efter sin politiska karriär varit delägare i och suttit i styrelsen för friskoleföretaget Pysslingen.

Efter sin tid som aktiv politiker satt Thomas Bodström i styrelsen för friskolekoncernen Pysslingen. Utöver styrelsearvode fick

Thomas Bodström möjligheten att köpa aktier i företaget. De aktierna sålde han 2011 när Pysslingen såldes till Academedia, som i sin tur ägs av riskkapitalbolaget EQT. Enligt Expressen fick Thomas Bodström 2,4 miljoner kronor för sina aktier.

Thomas Bodström var socialdemokratisk riksdagsledamot 2002–2010 och justitieminister 2000–2006. Han är också advokat och deckarförfattare. Thomas Bodström är son till den före detta utrikesministern, Lennart Bodström.

Källor.⁵³

Ulf Adelson - Frösunda

Ulf Adelson har suttit i styrelsen för det danska riskkapitalbolaget Polaris, som ägde vårdföretaget Frösunda. Han har också ägt aktier i frösunda som han sålt med god förtjänst.

Ulf Adelson har varit medlem i styrelsen för det danska riskkapitalbolaget Polaris som ägde vårdföretaget Frösunda. När Polaris sålde Frösunda under 2007 gjorde de en vinst på cirka 750 miljoner kronor enligt Svenska Dagbladet. När SvD bad om en kommentar blev svaret från Adelson att det var en bra affär men han ville inte uppge hur mycket han tjänat.

”Det har ingen med att göra, jag har för länge sedan lämnat politiken.”⁵⁴

Ulf Adelson var ordförande i Fria Moderata studentförbundet under 60-talet. Under 70-talet var han gatu- och finansborgarråd i Stockholm. Under åren 1981 till 1986 var han partiordförande för Moderaterna. Under 90-talet var han landshövding i Stockholms län och därefter styrelseordförande för SJ fram till 2011. En post som han lämnade/blev uppsagd från efter att han kritiserat regeringens järnvägspolitik.

Källor.⁵⁵

Avknoppningar i Stockholms läns landsting

I kommunerna i Stockholms län och i Stockholms läns landsting, nära den politiska maktens centrum, har de flesta avknoppningarna skett. Här är de personliga kontakterna täta mellan de borgerliga politiker som centralt beslöt om privatiseringarna och de borgerliga politiker på kommun- och landstingsnivå som sedan fattade de nödvändiga lokala besluten som krävdes för ett genomförande.

När de borgerliga vann valet i Stockholms läns landsting hösten 2006 började de omedelbart arbetet med att knoppa av ett antal vårdcentraler. De ville bryta upp det offentliga monopolet och genom att öppna för privata utförare skulle man skapa alternativ till de landstingsdrivna vårdcentralerna. Landstinget skulle sedan köpa tjänster av de avknoppade vårdföretagen.

För att sköta avknoppningsarbetet inrättades ett särskilt utvecklingskansli inom landstinget. Politiskt ansvarig var Christer G Wennerholm, Moderaterna. Arbetet skedde snabbt och det gick ut förfrågningar till olika personalgrupper om det finns intresse för att knoppa av.

På Serafen på Kungsholmen i Stockholm, den mest kända av dessa avknoppningar, fanns intresse. Sex läkare under ledning av verksamhetschefen, Ulf Hallum, anmälde sitt intresse för att ta över verksamheten. Men Alliansens politiska kvarnar malde långsamt och därför skrev Ulf Hallum ett brev till folkpartisten Birgitta Rydberg i Landstingets ledning.

Efter en beskrivning över hur lång tid processen har tagit och att det verkar ha uppstått en politisk osäkerhet om affären, avslutar Hallum med.

”Och: Ni blir ju inte personligt skadeståndsskyldig och åker inte in i finkan om ni fattar ett sådant beslut, om ngn skulle ha synpunkter sedan! Ni måste väl också värdera ert förtroendekapital hos oss och andra som planerat att starta eget? Ändra ev spelreglerna för andra som inte planerat övergång 080101 – men inte för oss! Trots allt hoppas vi att ni fattar de beslut som krävs för att göra oss nöjda! Med Vänlig Hälsning Ulf Hallum Husläkare/verksamhetschef Husläkarmottagningen Serafen 1.”⁵⁶

Brevet hade avsedd effekt, försäljningen gick fort och priset blev

lågt. Hallum och hans kompanjoner på Serafen blev mycket nöjda. Som synes i brevet ovan visste de mycket väl om att allt inte gick riktigt rätt till.

På bara några dagar i december 2007 fattar politiker och tjänstemän en rad beslut som innebär att Serafen säljs till underpris. Revisionsfirman Öhrling Pricewaterhouse Coopers får en dag på sig att värdera Serafen. De gjorde då enbart en värdering av inventarierna och kom fram till ett pris på 470 000 kr. Man gjorde ingen värdering av att det fanns en upparbetad kundstock, ett starkt varumärke eller ett mycket bra geografiskt läge.

De sex läkarna fick köpa loss Serafen för 694 500 kronor i december 2007. Under åren 2008, 2009 och 2010 gjorde Serafen en vinst på mellan 2 och 4 miljoner kronor per år. Hösten 2011 sålde läkarna Serafen till vårdföretaget Capio för cirka 20 miljoner kronor enligt Sveriges Radio.

Under 2007 och 2008 sålde landstinget ytterligare fyra vårdcentraler till låga priser. Notera att det skedde samtidigt som diskussion om Tibbleskolans avknoppning pågick. Den skolan avknoppades på ungefär samma sätt med en riktad försäljning till rektorn och till ett lågt pris, där enbart inventarierna värderades. Kritikerna pekade på att priset var för lågt och att förfarandet bröt såväl mot kommunallagen som mot lagen om offentlig upphandling. Det är inte tillåtet att rikta ett erbjudande till enskilda personer utan det ska ske ett anbudsförfarande.

De ansvariga politikerna inom landstinget hade också fått signaler om att priset för Serafen var för lågt från de egna tjänstemännen. Biträdande landstingsdirektör Göran Stiernstedt hade meddelat både läkarna och politikerna att:

”det finns definitivt en marknad som är beredd att betala mer än inventarievärdet så frågan är inte helt enkel”⁵⁷

Landstingets tjänstemän gjorde också en uppskattning över den vinst som Serafen skulle kunna göra efter en försäljning och fick då fram summan 2,4 miljoner per år. En uppskattning som kom att ligga mycket nära det verkliga utfallet.

När de borgerliga politikerna i landstinget tog besluten om att sälja Serafen och de fyra andra vårdcentralerna visste de att priset var för lågt och att de inte följde lagstiftningen. Men helt tydligt var det viktigare för dem att gynna den privata företagsamheten genom att snabbt få igång ett antal privata vårdcentraler. Det verkar också uppenbart att politikerna givit åtminstone de

sex läkarna vid Serafen mer eller mindre bindande löften om att få köpa verksamheten.

Under hösten 2008 värderar Price Waterhouse Coopers, samma bolag som värderade Serafen, en annan ungefär lika stor vårdcentral i Upplands Väsby. Den bedöms vara värd 5 miljoner kronor, det vill säga tio gånger mer än Serafen.

2010 avslår kammarrätten Socialdemokraternas begäran om att överklaga beslutet om försäljning av vårdcentralerna. Skälet är att det inte finns något beslut som går att överklaga och därför kan inte sakfrågan prövas. Besluten har tydligen fattats på ett sådant sätt att de inte går att pröva rättsligt och då är de besluten ett brott mot kommunallagen, men ingenting sker. Det blir heller inget av den polisanmälan för trolöshet mot huvudman som Vänsterpartiet lämnar in. Chefsåklagare Alf Johansson vid Riksenheten mot korruption uppger att det inte går att styrka att någon person som varit i förtroendeställning haft något brottsligt uppsåt.

Enligt Birgitta Sevefjord, Vänsterpartiet, togs beslutet om avknoppningen av Serafen utan någon politisk debatt. Den debatt som förts har skett efter det att besluten redan var fattade. I Dagens Arena beskriver Birgitta Sevefjord hur det gick till.

*”Vi förstod faktiskt aldrig var beslutet fattades. Någonstans i kulisserna skedde det i alla fall utan att vi formellt fick föra den politiska debatten.”*⁵⁸

Vad säger de politiker som var ansvariga för besluten? Filippa Reinfeldt, landstingsråd Moderaterna, Maria Wallhager, landstingsråd Folkpartiet, och Birgitta Rydberg, landstingsråd Folkpartiet, ville inte säga någonting när Dagens Eko försökte intervjua dem under våren 2012. Inte heller Christer Wennerholm, Moderaterna, vill svara på några frågor.

Alla hänvisar till moderaten Chris Heister som då var ordförande i landstingsstyrelsen, och som numera är landshövding. Chris Heister säger att hon inte kände till uppgifterna om att Serafen var på väg att säljas för billigt.

*”Det har jag ingen aning om. Som landstingsstyrelsens ordförande anger man riktlinjer och ramar för hur verksamheten ska fungera, och är inte inne i den operativa hanteringen, säger hon.”*⁵⁹

Chris Heister säger att själva utförandet av avknoppningarna var en ren tjänstemannafråga och inget för politikerna. Men den förklaringen håller inte, avknoppningarna var ett borgerligt politiskt projekt från början till slut. Tjänstemännen försökte utföra de uppdrag de fått av politikerna.

Det finns ytterligare en politiker inblandad i affären med Serafen, biträdande sjukvårdslandstingsrådet Lars Joakim Lundqvist, Moderaterna. Han var personlig vän med en av de sex läkarna och han kunde därför misstänkas för jäv eller för att ha fått personlig vinning på affären.

Men historien är inte slut med det. Våren 2012 beslutar landstingsstyrelsens ordförande Torbjörn Rosdahl (m) att ge sin landstingsdirektör ett mycket märkligt uppdrag.

*”Uppdrag att undersöka möjligheten att få ytterligare betalt för Serafens vårdcentral. Det är viktigt att värna skattebetalarna pengar och därför önskar jag att det undersöks vilka möjligheter det finns att i efterhand få ytterligare betalt för Serafens vårdcentral.”*⁶⁰

Ja det är viktigt att värna skattebetalarnas pengar men det borde väl ha skett innan Serafens vårdcentral reades ut? Behöver jag tillägga att landstingsdirektören misslyckades med sitt uppdrag? Sammanlagt knoppade Stockholms läns landsting av elva vårdcentraler och tio folktandvårdskliniker.

Ansvariga politiker i Stockholms läns landsting

Chris Heister

Chris Heister var landstingsråd för Moderaterna i Stockholms läns landsting, mellan åren 2002 och 2008 och från 2006 var hon finanslandstingsråd. 2008 utsågs hon till Landshövding i Västerbottens Län och från 2012 är hon landshövding i Stockholms län. Under 90-talet var hon riksdagsledamot och har bland annat suttit i Näringsutskottet och varit vice ordförande i Socialutskottet. 2009 utnämndes hon till ordförande i Tillväxtverkets styrelse. Under regeringen Bildt var hon politiskt sakkunnig i nordiska frågor vid statsrådsberedningen och hon har också varit vice ordförande för Moderaterna.

Filippa Reinfeldt

Filippa Reinfeldt startade sin politiska karriär i det Moderata ungdomsförbundet. Efter studenten arbetade hon på Timbro och på Moderata Ungdomsförbundets kansli. I början av 90-talet var Filippa Reinfeldt förtroendevald i Stockholm kommun och därefter har hon haft uppdrag i Stockholms läns landsting. Mellan åren 2002 och 2006 var hon kommunalråd i Täby. Från 2006 har hon varit ordförande i landstingets hälso- och sjukvårdsnämnd. Filippa Reinfeldt har varit gift med Fredrik Reinfeldt.

Maria Wallhager

Maria Wallhager var landstingsråd för Folkpartiet i Stockholms läns landsting mellan 2002 och 2010. De första åren som oppositionsråd och efter 2006 som beslutande landstingsråd. Maria Wallhager har också varit förbundsordförande för Folkpartiet i Stockholms län.

Under 2010 lämnade Maria Wallhager sina politiska uppdrag för Folkpartiet i Landstinget.

Birgitta Rydberg

Birgitta Rydberg är landstingsråd för Folkpartiet i Stockholms läns landsting. Hon blev landstingsråd redan 1986 och från 2002 är hon sjukvårdslandstingsråd med ansvar bland annat för folkhälsa, psykiatri, och beroendevård. Birgitta Rydberg är också gruppleddare för Folkpartiet i landstinget.

Hon har varit ledamot av Folkpartiets partistyreelse och hon har haft uppdrag i Sveriges Kommuner och Landsting. Under 2013 har Birgitta Rydberg meddelat att hon inte ställer upp för omval. Birgitta Rydberg har varit en av de ledande förespråkarna för värdval Stockholm.

Christer Wennerholm

Christer Wennerholm är Moderat landstingsråd i Stockholms läns landsting sedan 2002, först i opposition och efter 2006 som beslutande landstingsråd med ansvar för trafikfrågor. Han är förste vice ordförande i landstingsstyrelsen och vice ordförande i landstingsrådberedningen och ordförande för styrelsen i Storstockholms lokaltrafik. Han har även varit förbundsombudsman i Moderata ungdomsförbundet. Han har varit sambo med Beatrice Ask.

Torbjörn Rosdahl

Torbjörn Rosdahl är sedan 2010 Moderat finanslandstingsråd och ordförande i Stockholms läns landsting. Innan dess var han kommunalråd och kommunstyrelsens ordförande i Sollentuna.

Lars Joakim Lundquist

Lars Joakim Lundquist Moderaterna är biträdande landstingsråd i Stockholms läns landsting sedan 2006. I landstinget är Lars Joakim Lundquist Filippa Reinfeldts närmaste man. Han har också blivit känd för att han var personlig vän med verksamhetschefen på Serafens Vårdcentral Ulf Hallum. I Expressen beskriver han hur det ligger till.

*”Som ordförande i sjukvårdsstyrelsen har man nära relationer med de verksamhetschefer vi träffar väldigt ofta. Vän och vän, man känner dem väldigt väl ju, säger Lars Joakim Lundquist till Expressen.”*⁶¹

”Värderingen gick till på precis samma sätt som alla andra avknoppningar. Vi beslutade 2006 att vi skulle låta personal ta över genom ett antal avknoppningar och det gjorde vi fram till det att statskontoret mer eller mindre förbjöd oss att göra det.”

Källor.⁶²

Avknoppningar i Stockholms kommun

Efter valvinsten 2006 var euforin stor bland de borgerliga politikererna i Stockholm och man ville snabbt privatisera så stora delar som möjligt av de kommunala verksamheterna. De ledande politikerna var Moderaten Kristina Axén Olin, Folkpartisten Lotta Edholm och Kristdemokraten Eva Samuelsson.

Under 2011 avslöjade Dagens Nyheter stora brister i verksamheten vid äldreboendet Koppargården i Stockholm. Samtidigt visade det sig att Caremakoncernen hade tagit ut stora vinster och dessutom trixat för att betala så lite i skatt som möjligt.

När skandalen vid Koppargården brakade loss i medierna anlätade Stockholms kommun och företaget Carema var sitt företag för att sköta krishantering.

Stockholms kommun anlätade Peje Emilssons PR-byrå Kreab och för det fick de betala drygt 155 000 kronor. Den som beställde rådgivningen från Kreab var Stockholmsmoderaternas förre kanslichef, Staffan Ingvarsson, som då var tillförordnad stadsdirektör. När det krisar för den moderata ledningen i Stockholm använder de således skattepengar för att köpa tjänster av partikamraterna i den moderatanknutna PR-byrå Kreab.

Företaget Carema anlätade pr-byrån Brunswick som utsåg en av sina anställda, Henry Sténson, till att ansvara för uppdraget. Henry Sténson var samtidigt ordförande för Moderaterna i Stockholms stad. Han satt på båda sidorna samtidigt, dels som ansvarig för Moderaterna i Stockholm och dels som ansvarig för Caremas krishantering. Moderaterna hade representanter på alla viktiga positioner.

Henry Sténson sitter även som styrelseordförande i tidningen Dagens Samhälle. Tidningens chefredaktör och vd, Mats Edman, har drivit en hård kampanj mot Dagens Nyheters rapportering kring Caremaskandalen vid Koppargården. Edman har hävdade att DN:s artiklar har innehållet grava felaktigheter. Även Mats Edmans fru, Cecilia Stenshamn, har på uppdrag av Timbro skrivit en bok om Caremas agerande.

Förutom skandalen vid Koppargården är Stockholm känt för att ha gjort många olagliga avknoppningar. Inför valet 2006 fördes diskussioner om att knoppa av alla skolor i stadsdelarna Bromma

och Älvsjö och göra om dem till fristående skolor. Det var först när kommunledningen förstod att det kunde strida mot skollagen som planerna stoppades.

Det blev inget av med privatiseringen av grundskolor men det blev desto fler förskolor och andra kommunala verksamheter som knoppades av. Några exempel:

- Under 2008 sålde Stockholm fyra förskolor för 805 000 kronor till två förskolechefer som bildade bolaget Upptäckarna AB. Fram till och med 2012 har de två förskolecheferna haft en sammanlagd vinst på 16,9 miljoner kronor och de har plockat ut 9 miljoner i utdelning.
- Förskolan Utforskarna AB startades 2008 av två förskolechefer Anita Granlund och Annette Strandljung. De sålde sitt företag 2010 till skolkoncernen Pysslingen. Hur mycket de fick betalt vill de inte kommentera.
- Under april 2012 såldes hemtjänsten i Norra Skarpnäck av Stockholm stad för 1,5 miljoner kronor. Efter nio månader hade företaget gått med 1,9 miljoner i vinst enligt årsredovisningen.
- Företaget Freja Assistanstjänst fick ta över verksamheten för 3000 kr av Stockholms stad. Därefter har företaget gjort en vinst på 6,3 miljoner kronor.
- Södermalms Hemtjänst knoppades av till två anställda och sedan såldes företaget till en storkoncern efter två år. Köpesumman är inte offentlig.
- Vantörs hemtjänst såldes för 69 500 kronor. Redan året där efter redovisades en vinst på fyra miljoner kronor efter skatt. Enligt en beräkning gjord av Tomas Hjelström, ekonomie doktor på Handelshögskolan i Stockholm, skulle ett sådant företag vara värt cirka 25 miljoner kronor om det såldes på en öppen marknad.
- Under 2008, startades företaget Kulturkrabatens förskolor. Verksamheterna såldes av Stockholm stad för 635 000 kronor. Redan 2009 var bolaget skuldfritt och ägaren, före detta förskolechefen Lena Ström kunde ta ut 3,2 miljoner kronor i vinst och 900 000 kronor i styrelsearvoden och pensionsavsättningar. Endast 28 000 kronor återinvesterades i verksamheten. Fram till och med 2012 hade Kulturkrabatens förskolor ett överskott på 10,6 miljoner kronor. När Stockholm stad granskade verksamheten vid Kulturkraba-

ten under 2009 fick företaget allvarlig kritik. De hade räknat med även tjänstlediga när personaltäteten skulle uppges, för sju av de anställda saknades det intyg från de anställda ur brottsregistret och de hade mycket låg bemanning samt få utbildade förskollärare. På Kulturkrabaten hade 27 procent förskollärarytbildning jämfört med 40 procent i genomsnitt i Stockholm.

Beslutet att knoppa av Vantörs hemtjänst var olagligt. Det slog Högsta förvaltningsdomstolen fast i en dom. Stockholm stad hade sålt verksamheten för ett underpris och det strider därmed mot lagen.

Ett antal av avknoppningarna i Stockholmsområdet, Serafens vårdcentral, Tibble gymnasieskola, Södermalms hemtjänst, hemtjänsten på Norrmalm och fem andra avknoppningar anmäldes till EU-kommissionen för brott mot EU-lagstiftningen. Men under 2012 meddelade EU att granskningen hade lagts åt sidan på grund av hög arbetsbelastning och för att Sverige hade ändrat praxis när det gäller avknoppningar.

Under 2013 åkte både Stockholms stad och de som fick köpa Vantörs hemtjänst på en rejäl skattesmäll efter en dom i Högsta förvaltningsdomstolen. De två anställda som fick köpa verksamheten för 69 500 kronor fick betala 1,7 miljoner vardera i extra skatt.

Rätten konstaterade att försäljningen var olaglig eftersom den inte sålts till marknadspris, de anställda hade bara behövt betala för inventarierna. Om en person får en förmån genom sin anställning ska den beskattas, säger Högsta förvaltningsdomstolen. När Skatteverket värderade verksamheten vid Vantörs hemtjänst genom ett utomstående värderingsföretag blev marknadspriset 7 miljoner kronor (den knoppades av för 69 500 kr.) Även Stockholm stad fick betala 1,7 miljoner i arbetsgivaravgifter för oredovisade förmåner.

Sammanlagt knoppade Stockholms kommun av 18 förskolor och sju hemtjänster och liknande verksamheter under åren 2007 till 2012.

Ansvariga politiker i Stockholms kommun

Kristina Axén Olin, Moderaterna, skildras på sidan 32.

Lotta Edholm, Folkpartiet, är skolborgarråd och ordförande i utbildningsnämnden i Stockholm sedan 2006. Edholm är även gruppleddare för Folkpartiet i Stockholm. Hon har också varit gift med Folkpartiets före ordförande Lars Leijonborg och var en av dem som redan på 1980-talet arbetade med M-gruppen.

Eva Samuelsson, Kristdemokraterna, är biträdande socialborgarråd och gruppleddare för Kristdemokraterna i Stockholm. Under 2006–2010 var Eva Samuelsson äldreborgarråd och ordförande i äldrenämnden. Eva Samuelsson är också Ledamot i Kristdemokraternas partistyrelse och verkställande utskott.

Henry Sténson har en bakgrund i det moderata ungdomsför-

bundet. Därefter har han varit informationsdirektör på en lång rad företag som Ericsson, SAS och Volvo Flygmotor. Sedan 2011 arbetar han på pr-byrån Brunswick.

Under 2011 återvände Henry Sténson till den moderata partipolitiken då han valdes till ordförande för Moderaterna i Stockholms stad.

Avknoppningar i Täby kommun

Ett av det mest kända exemplet på en avknoppning är Tibble gymnasieskola i Täby. Ansvarig för den processen var det moderata kommunalrådet Leif Gripestam. Han har en bakgrund som presschef för Moderaternas riksorganisation och har arbetat för den moderata partiledaren Bo Lundgren och de moderata borgarråden Carl Cedersköld och Kristina Axén Olin i Stockholm. 2006 utsågs Leif Gripestam till att efterträda Filipa Reinfeldt som kommunalråd i Täby.

Den moderata majoriteten i Täby beslöt 2007 att knoppa av, det vill säga sälja Tibble gymnasieskola, en stor, välskött och välutrustad skola med drygt 1100 elever, till rektorn Maj Dellström och en lärare Hans Byström. Priset avsåg i princip endast de begagnade inventarierna och var lågt, cirka 9 miljoner kronor. Beslutet överklagades först till länsrätten som gav kommunen rätt och sedan till Kammarrätten som fällde kommunen. Kammarrätten anser att värdet på den avknoppade gymnasieskolan är högre än de 9 miljoner som de nya ägarna betalade för inventarier och utrustning.

Försäljningen har inte skett till marknadspris och det innebär att kommunen lämnat ett ”individuellt riktat stöd” till Tibble Fristående Gymnasium, det bolag som nu driver skolan. Att på det sättet gynna en enskild verksamhet är ett brott mot kommunallagen, menade Kammarrätten. Kammarrätten kritiserade också att kommunen handplockade dem som skulle förvärva verksamheten, vilket inte är tillåtet. Täby kommun är också anmäld till EG-domstolen för agerandet kring Tibbleskolan.

Täby kommun har inte rättat sig efter kammarrättens dom. De hävdar att det inte går att upphäva de civilrättsliga avtal som är upprättade mellan kommunen och skolan. Täby kommun har blivit kritiserad av JO för sitt agerande i denna fråga.

Under hösten 2009 meddelade ägaren till Tibble Fristående Gymnasium att bolaget ska betala 6,6 miljoner kronor i efterskott för det marknadsmässiga goodwillvärde skolan hade vid avknoppningen. Det är följden av en frivillig överenskommelse mellan skolbolaget och kommunen. Värderingen är gjord av en oberoende instans och förhoppningen är att EG-domstolen ska lägga ner målet eftersom rätt marknadsvärde nu har betalats för skolan.

En av dem som var kritisk till avknoppningen av Tibbleskolan

var Anders Hultin som bland annat varit verkställande direktör för konkurrenten Kunskapsskolan. Han anser att Täby kommun agerat felaktigt och att de sålt skolan för billigt.

*”Det bokförda värdet på inventarier i Tibble var 9 miljoner kronor, vilket verksamheten såldes för. Men skolan omsätter ungefär 80 miljoner kronor per år, enligt min bedömning, och om den gör minsta möjliga marginal och tar hem fem procent av omsättningen i vinst, blir det fyra miljoner om året. Vilket innebär att man har fått köpa en verksamhet som har betalat av sig själv på två år.”*⁶³

Anders Hultin vet helt tydligt hur man värderar en skola och han anser även att de kommunala lågprisavknoppningarna snedvrider konkurrensen inom friskolesektorn. De låga försäljningspriserna ger dessa skolor fördelar som andra skolföretag inte kan konkurrera med.

Täby kommun har gjort sig känd som en av de kommuner som har privatiserat störst andel av den kommunala offentliga verksamheten.

Tibble Fristående Gymnasium. VD: Niklas Pålsson. Styrelse: Niklas Pålsson, David Sandgren, Hans Byström, Beatrice Feuk Dahlström, Henrik Lokind och Håkan Söderström.

*Källor:*⁶⁴

Avknoppningar i Upplands Väsby kommun

Upplands Väsby kommun knoppade av fyra grundskolor och sju förskolor direkt efter att den borgerliga alliansen vann valet 2006. Metoden var att de erbjöd de anställda cheferna att ta över verksamheterna. På ett år ökade antalet elever som gick i fristående grundskolor från 10 till 40 procent. Den högste politiska ansvarige var kommunstyrelsens ordförande moderaten Jan Holmberg.

Enligt den likaledes moderata ordföranden i utbildningsnämnden Kent Hjalmarsson var det viktigt att det gick snabbt.

”Det skulle ske avknoppningar och de skulle ske relativt fort. Det är ju en mandatperiod och det fanns en tidsfaktor med i det hela.”⁶⁵

I Upplands Väsby kallar de avknoppningarna av förskolor och skolor för ”överlåtelse”. Med det menas att det var själva verksamheten som lämnades över till privata utförare. De nya ägarna fick ta över personal, hyreskontrakt för lokaler och den befintliga ”kundstocken”. För denna överlåtelse tog kommunen ingenting betalt. Däremot fick de nya ägarna betala en mindre summa för inventarierna.

Den moderata ordföranden i utbildningsnämnden Kent Hjalmarsson trodde också att avknoppningarna skulle leda till en positiv utveckling och bättre resultat för skolorna i Upplands Väsby.

”Avknoppningarna är en del av det vi kallar för skolutveckling. Det här är ett sätt att stadga upp skolan och ge bättre studieresultat. Målet som utbildningsnämnden och fullmäktige har lagt, här kanske man sticker ut hakan lite grann, är att alla som går ut nian ska vara berättigade att söka till gymnasiet.”⁶⁶

Men det gick inte riktigt så som Kent Hjalmarsson hoppades. Under 2007 hade Upplands Väsby 90,4 procent behöriga till gymnasieskolans nationella program vilket var en aning bättre än riksgenomsnittet. Fram till 2013 hade den siffran sjunkit till 78 procent, en minskning med 12,4 procentenheter. Det har således skett en anmärkningsvärd försämring i Upplands Väsby efter privatiseringarna.

I dag, några år efter avknoppningarna, är de sju för- och grundskolorna samlade i tre bolag, Magnetica Education AB, Må Bra Förskolor AB och Söderviksskolan AB.

Källor.⁶⁷

Källförteckning

Karin Svanborg-Sjövall. Kentucky fried children? Om den svenska valfrihetens rötter – och dess fiender. Timbro 2011.

Kent Werne & Olav Fumarola Unsgaard. Den stora omvandlingen – En granskning av välfärdsmarknaden. Leopard förlag 2014.
Övriga källor se notförteckning.

1. Kent Werne & Olav Fumarola Unsgaard. Den stora omvandlingen – En granskning av välfärdsmarknaden. Leopard förlag 2014.

2. Skatteverket. *Delrapport. Skatteplanering med ränteavdrag i företag inom välfärdssektorn 2012 04 27.*

3. Skatteverket. *Delrapport. Skatteplanering med ränteavdrag i företag inom välfärdssektorn 2012 04 27.*

4. Sammanfattningen av rapporten på SNS hemsida.

5. Pysslingen 1984–1997. <http://www.pysslingen.se/media/PYSSLINGEN/webbpysslinghistoria1984-1997.pdf>

6. Pysslingen 1984–1997. <http://www.pysslingen.se/media/PYSSLINGEN/webbpysslinghistoria1984-1997.pdf>

7. Företaget Pysslingens hemsida.

Den stora omvandlingen – En granskning av välfärdsmarknaden. Leopard förlag 2014.

Karin Svanborg-Sjövall. Kentucky fried children. Om den svenska valfrihetens rötter – och dess fiender. Timbro 2011.
Fokus <http://www.fokus.se/2012/04/sankt-goran-och-privat-draken/>

Affärsvärlden. <http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article2549088.ece>

Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/naringsliv/branscher/vard-och-bioteknik/berglund-oppnar-for-notering-av-capio_7263783.svd

8. Dagens Media. <http://www.dagensmedia.se/nyheter/article7156.ece>

Aftonbladet. <http://skolgranskning.aftonbladet.se/blogg/moderat-miljonar-skapade-kunskapsskolan/>

Affärsvärlden <http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article3108089.ece>

Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/ekonomi/friskolorna-vill-vaxa-utomlands/>

Dagens Arena. <http://www.dagensarena.se/opinion/kentwerne-nar-peje-emilsson-overger-riskkapitalisterna/>

Veckans Affärer. <http://www.va.se/nyheter/34vi-ar-i-fard-med-att-skapa-en-ny-svensk-58447>

Dagens Samhälle. <http://www.dagensamhalle.se/nyhet/wallenbergs-vaelfaerdsbolag-vinstdebattens-vinnare-5607>

Scoop. <http://scoop.fgj.se/default.aspx?tabid=256&Itemid=1464>
Wikipedia,

9. JB Education AB. <http://www.mynewsdesk.com/se/pressreleases/anders-hultin-ny-vd-foer-jb-education-839394>

10. Fria Läroverken. <http://www.laroverken.se>

Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/debatt/avvecklingen-av-jbs-skolor-visar-att-systemet-fungerar/>

Aftonbladet <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article17273749.ab>

Svenskt Näringsliv. http://www.svensktnaringsliv.se/skola/gymnasieskolan/ny-vd-for-jb-education-vill-betygsattaskolor_564478.html

Lärarnas Nyheter. <http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2013/05/30/jb-education-gor-alla-sina-skolor>

Kunskapsskolan. <http://www.kunskapsskolan.se/foretaget/kunskapsskolanisverigeab/omkunskapsskolan.4.1d32e45f86b8ae04c7fff341.html>

Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/nyheter/utrikes/england-ar-bara-borjan_4401739.svd

Timbro. <http://www.timbro.se/bokhandel/pdf/000012.pdf>

SVT. <http://www.svt.se/nyheter/sverige/borsen-hagrar-for-friskoleforetag>

11. Kunskapsskolan. <http://www.kunskapsskolan.com/aboutus/management.4.52155b18128a87c7cfd800022398.html>

Wikipedia

Resume. <http://www.resume.se/nyheter/pr/2009/07/21/odd-eiken-slutar/>

12. Dagens Samhälle. <http://www.dagensamhalle.se/debatt/granskning-blir-till-svartmalning-i-svt-8227>

13. Dagens Samhälle. <http://www.dagensamhalle.se/debatt/granskning-blir-till-svartmalning-i-svt-8227>

14. SVT. <http://www.svt.se/ug/tillvaxt-och-expanding>

SVT. <http://www.svt.se/ug/kommande-halsans-forskola>

Kommunalarbetaren. <http://www.ka.se/lonsamt-att-driva-privat-forskola>

Wikipedia.

15. Eskilstunakuriren. <http://ekuriren.se/nyheter/strangnas/1.484347-landerholm-tillbaka-som-Moderaternas-gruppledare>
16. Eskilstunakuriren. <http://ekuriren.se/ledareasikter/insandare/1.26320-mitt-engagemang-ar-boven-i-dramat>
17. Eskilstunakuriren. <http://ekuriren.se/nyheter/strangnas/1.10982-andrade-i-skolutredningEuropaskolan>.
<http://www.europaskolan.se>
18. Skolvärlden. <http://www.skolvärlden.se/artiklar/juristprofessorn-”uppenbart-javforhallande”>
19. Skolvärlden. <http://www.skolvärlden.se/search/site/Ingela%20Gardner%20Sundstrom>
Skolvärlden. <http://www.skolvärlden.se/artiklar/ingela-gardner-sundstroms-brev-till-skolvärlden>
Skolvärlden. <http://www.skolvärlden.se/artiklar/plockat-ut-halv-miljon-ur-egen-friskola>
Sveriges Kommuner och Landsting, SKL.
20. Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/baggiungrundare-lamnar-politiken_6712249.svd
Sveriges Radio. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1316&artikel=1308805>
Dagens nyheter. <http://www.dn.se/nyheter/skolvarldens-frifrasare-utmanar-utbildningssystemet/>
Baggium. <http://www.baggiunvob.se>
Praktiska. <http://praktiska.se>
21. Aftonbladet. <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article17025130.ab>
ETC. www.etc.se/ledare/jan-emanuel-forkroppsligar-allt-som-ar-sjukt-med-valfardsindustrin
22. Aktuellt i Politiken. <http://aip.nu/default.aspx?page=3&nyhet=41483>
Alla bolag.se.
Expressen. <http://www.expressen.se/nyheter/kommunalrad-greps-for-rattfylla/>
23. Dagens Industri. <http://www.di.se/artiklar/2013/10/19/gustaf-douglas-smocka-mot-riskkapitalister/>
24. Dagens Industri. <http://www.di.se/artiklar/2013/10/19/gustaf-douglas-smocka-mot-riskkapitalister/>
25. <http://www.di.se/artiklar/2013/10/19/gustaf-douglas-smocka-mot-riskkapitalister/>
26. Moderata samlingspartiet. <http://www.moderat.se/foretradare/gustaf-douglas>
Dagens Industri. <http://www.di.se/artiklar/2013/10/19/gustaf-douglas-smocka-mot-riskkapitalister/>
Wikipedia
27. Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/varlden/naringslivets-dreamteam_7160447.svd
28. Regeringen. <http://www.regeringen.se/sb/d/3133/a/155926>
29. Aktuellt i Politiken. <http://www.aip.nu/default.aspx?page=3&nyhet=41487>
Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/ekonomi/vardbolagets-vd-kan-fa-17-miljoner/>
Expressen. <http://www.expressen.se/nyheter/reinfeldts-radgivare-gor-skandalklipp/>
Uppsala Nya tidning <http://www.unt.se/upsala/vardbolag-kvittar-bort-vinster-1112177.aspx>
Kommunalarbetaren. <http://www.ka.se/privatvarden-vaxer-sa-det-knakar>
30. Expressen. <http://bloggar.expressen.se/fredriksjoshult/2011/11/doldisens-caremaklipp-212-miljoner/>
Alla Bolag.se. <http://www.allabolag.se/?what=Peter+Weiderman+&where=&s.x=25&s.y=14>
Aktuellt i Politiken. <http://aip.nu/default.aspx?page=3&nyhet=41483> Aktuellt i Politiken. <http://www.aip.nu/default.aspx?nyhet=41482&page=3>
Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/ekonomi/fyra-far-dela-pa-466-apotek/>
31. Lärarnas Nyheter. <http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2013/08/20/jb-skolor-tomdes-pa-85-miljoner>
SVT. <http://www.svt.se/nyheter/sverige/han-blev-mangmiljonar-pa-konkursade-skolan>
Expressen. <http://www.expressen.se/nyheter/dokument/agarna-blev-miljonarer--eleverna-allt-samre/>
32. Stig Johansson. Livschanser. Om skola, politik och företagande. Egalité förlag.
33. Vittra. <http://vittra.se/Adm/Ovrigt/OmVittra.aspx>
Östgötakorren. <http://www.corren.se/nYhEteR/artikel.aspx?articleid=4545023>
Lärarnas tidning. <http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2003/04/24/kritiska-roster-mot-vittra-fran-fack-tidigare-anstallda>
Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/skolvarldens-frifrasare-utmanar-utbildningssystemet/>
34. <http://www.di.se/artiklar/2001/1/30/nu-har-du-blivit-lonsam-lille-van/?flik=minakommentarer>
35. Kent Werne & Olav Fumarola Unsgaard. Den stora omvandlingen – En granskning av välfärdsmarknaden. Leopard förlag 2014.
Dagens Industri. <http://www.di.se/artiklar/2001/1/30/nu-har-du-blivit-lonsam-lille-van/?flik=minakommentarer>
36. Kent Werne & Olav Fumarola Unsgaard. Den stora omvandlingen – En granskning av välfärdsmarknaden. Leopard förlag 2014.

- Academediam. <http://www.academediam.se/ledning/advisory-board/>
- Aktiespararna. <http://www.aktiespararna.se/Artiklar-kiv/Opinion/2010/april/Bure-utskallt-pa-Academediam-stamman/?lb=no&kampanj=pop-up-nej-tack>
- Affärsvärlden. <http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article2560707.ece>
37. Dagens medicin. <http://www.dagensmedicin.se/nyheter/han-blir-karolinskas-nya-ordforande/>
- Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/naringsliv/branscher/vard-och-bioteknik/vardbolagen-glomde-att-gora-ratt-for-sig_7577948.svd
38. Affärsvärlden. <http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article3299045.ece>
- Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/ sverige/miljardvinster-ska-granskas_7635790.svd
39. Matilda Wiklund. Kunskapens fanbärare. Den goda lära- ren som diskursiv konstruktion på en mediearena, skriven. Örebro Universitet 2006. Sidan 201.
40. Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/Pages/Article.aspx?id=893778&epslanguage=sv>
41. Kommunaliseringen av skolan, vem vann egentligen? Ekerlids förlag i samarbete med Lärarnas Riksförbund.
42. Kommunaliseringen av skolan, vem vann egentligen? Ekerlids förlag i samarbete med Lärarnas Riksförbund.
43. Kommunaliseringen av skolan, vem vann egentligen? Ekerlids förlag i samarbete med Lärarnas Riksförbund.
44. Aftonbladet. <http://skolgranskning.aftonbladet.se/blogg/lararen-barbara-skapade-ett-mangmiljonimperium/> Wikipedia. Alla bolag.se. Internationella engelska skolan. <http://engelska.se>
45. SVT. <http://debatt.svt.se/2011/11/14/kristina-axen-olind-det-finns-ingen-bindning-mellan-mig-och-carema/>
46. Aftonbladet. <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article13940210.ab> Wikipedia.
47. Kunskapsskolan. <http://www.kunskapsskolan.se/foretaget/kunskapsskolanisverigeab/nyhetsarkivet/200407/nyhetsarkiv/mikaelavalterssonblirvicevdpakunskapsskolan.5.3ab639aa13313a5c05080001497.html>
48. Friskolornas Riksförbund. http://www.friskola.se/Press___opinion_Pressmeddelanden_Mikaela_Valtersson_foreslas_som_ny_ordforande_i_Friskolornas_riksforbund_DXNI-2227701_.aspx
49. Veckans Affärer. <http://www.va.se/nyheter/valtersson-vinster-i-skolan-inget-problem-302890>
- Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/perspektiv-politiska-desertorer-ger-valuta-for-pengarna_8730144.svd
50. Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/vinstforbud-vore-ett-misstag_7265695.svd
- Dagens Media. <http://www.dagensmedia.se/karriar/article3397654.ece>
- Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/perspektiv-politiska-desertorer-ger-valuta-for-pengarna_8730144.svd
51. Folkbladet Östgöten. <http://www.folkbladet.se/blogg/bloggentry.aspx?blogg=2518025&entry=6864176>
52. Aftonbladet. <http://bloggar.aftonbladet.se/vinnareochforlorare/2014/04/sa-morkar-de-vinsterna/> Wikipedia.
- Norrköpings Tidningar <http://www.nt.se/nyheter/?articleid=6882491>
53. SVT. <http://www.svt.se/ug/thomas-bodstrom-vill-inte-prata-om-sin-roll-i-skolbolaget> Wikipedia.
- Expressen. <http://www.expressen.se/nyheter/bodstrom-om-miljonklippet-har-ingen-moralisk-skyldighet/>
54. Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/naringsliv/miljardklipp-pa-skattpengar_5995031.svd
55. http://www.svd.se/naringsliv/miljardklipp-for-riskkapitalbolagen_5996253.svd Wikipedia.
56. Sveriges Radio. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5079436>
57. Sveriges Radio. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5079436>
58. Dagens Arena. <http://www.dagensarena.se/innehall/sa-gick-det-till-nar-serafen-reades-ut/>
59. Dagens Eko. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5079798>
60. SL. <http://www.sll.se/SLL/Templates/NewsPage.aspx?id=63399>
61. Expressen. <http://www.expressen.se/nyheter/dokument/lakares-vardvinst-ett-beskt-piller-att-svalja/>
62. Sveriges Radio. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5079798>
- <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5079436>

<https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/83/12214.pdf>

Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/sthlm/avknoppningar-var-inte-olagliga/>

Dagens Arena. <http://www.dagensarena.se/innehall/sa-gick-det-till-nar-serafen-reades-ut/>

<http://www.dagensarena.se/innehall/jag-betraktar-det-som-vanskapskorruption/>

Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/sthlm/utredning-om-serafenkop-nedlagd/>

Svenska Dagbladet. http://www.svd.se/nyheter/stockholm/ maria-wallhager-fp-bra-att-det-finns-gravande-journalistik_3575531.svd

63. Lärarnas Nyheter/Chef & Ledarskap

<http://www.lararnasnyheter.se/chefledarskap/2007/10/23/formogenhet-overfors-privatpersoner>

64. Dagens Nyheter. <http://www.dn.se/sthlm/kammarratten-forsaljningen-av-tibble-gymnasium-var-olaglig/>

Mats Hasselgren. <http://matshasselgren.blogspot.se/search?updated-min=2009-01-01T00:00:00-08:00&updated-max=2010-01-01T00:00:00-08:00&max-results=26>

65. Källa, intervju med Kent Hjalmarsson.

66. Källa, intervju med Kent Hjalmarsson.

67. Kundvalskontoret i Upplands Väsby.

Skolverkets databas Siris.

Tankesmedjan Tiden vill stimulera progressiv debatt kring de avgörande frågor samhället står inför. Globaliseringen, klimatet, arbetslösheten och den ökande ojämlikheten i resurser och möjligheter.

Tankesmedjan Tiden vill visa att det är möjligt att göra progressiv politik i en tid som är både globaliserad och lokal. Vi vill visa att en sådan politik varken behöver vara dogmatisk, låst vid sin historia eller ett resultat av kortsiktiga kampanjstrategier och triangulering.

Vi ger bland annat ut debattskrifter, tar fram rapporter och ordnar seminarier.

Tankesmedjan Tiden innefattar även tidskriften Tiden Magasin.